

Průvodce rozáriem

Průhonické botanické zahrady na Chotobuzi

Jiří Žlebčík, Pavel Sekerka, Zuzana Caspers, Anna Bursíková

Průvodce rozáriem Průhonické botanické zahrady na Chotobuzi

Autoři textu

Jiří Žlebčík, Pavel Sekerka, Zuzana Caspers, Anna Bursíková

Fotografie

Jiří Žlebčík, Pavel Sekerka, Ladislav Hoskovec, Lubomír Rak, Naděžda Gutzerová

Kresby

Zuzana Sekerková

Obálka

Markéta Tichá

Redakce a sazba

Botany Media – Ladislav Hoskovec

Botanický ústav AV ČR, v.v.i., 2013.

Vydání první. Všechna práva vyhrazena.

ISBN 978-80-86188-39-3

Publikace vyšla s podporou Státního fondu životního prostředí.

Činnost zahrady je umožněna dlouhodobým koncepčním rozvojem výzkumné organizace RVO 67985939.

Milí čtenáři,

tato publikace vás provede jednou z našich nejpočetnějších kolekcí růží. Společně se sbírkou kosatců patří růže k nosným sbírkám Průhonické botanické zahrady. Výsadby ukazují historický vývoj šlechtění, od původních botanických druhů a jejich variability přes historické odrůdy až po novinky ve šlechtění. Současně slouží i jako sbírka genofondová k záchově historických odrůd, které jsou kulturním dědictvím podobně jako architektura či výtvarné umění. Jak se vyvíjela společnost, její vkus a móda, ale i možnosti šlechtitelů a jejich společenské uznání, tak se měnily odrůdy zahradních rostlin. Staré ze zahrad postupně mizí a jsou nahrazovány moderními odrůdami. Botanické zahrady jsou jedny z mála institucí, které se uchováním genofondu zahradních okrasných rostlin zabývají.

Růže patří k nejdéle pěstovaným okrasným rostlinám. V zahradách se hojně používaly již ve starověku a dodnes patří k nejčastěji vysazovaným okrasným keřům. Sbíрка růží v Průhonické botanické zahradě byla založena právě před padesáti lety, v roce 1963. Vznikla ze dvou kolekcí, ze sbírky kulturních růží, kterou založil Pravdomil Svoboda, první ředitel botanické zahrady, a ze sbírky botanických růží předního evropského znalce Ivana Klášterského. Sbíрка kulturních růží je dle počtu pěstovaných odrůd největší u nás. Veřejnosti rostliny představujeme v záhonech podle zahradních skupin a ve volných výsadbách sadových růží a botanických druhů. V záhonech jsou rostliny řazeny vývojově, od nejstarších odrůd po novinky.

V sedmdesátých a osmdesátých letech sloužila kolekce botanických růží k intenzivnímu vědeckému výzkumu, později se však pouze extenzivně udržovala. Díky programu na podporu druhové diverzity neprodukčních rostlin a zachování jejich genových zdrojů Státního fondu životního prostředí jsme zrevidovali výsadby a plochu postupně připravujeme ke zpřístupnění pro veřejnost. V současné době botanická zahrada prodělává řadu změn. Při přípravě publikace jsme proto stáli před otázkou, zda vytvořit popis expozic se soupisem druhů a odrůd, který ale rychle zastarává, či zda připravit publikaci pojatou obecněji. Nakonec jsme se přiklonili k druhé variantě. A proto zde čtenář nalezne informace nejen o naší zahradě, ale i o bohatství růží, jejich historii v kultuře, v příloze i o šlechtění růží v Česku a o tom, jak se růže pěstují.

Aktuální abecední přehled pěstovaných druhů, hybridů a odrůd můžete najít na internetových stránkách naší zahrady s adresou www.florius.cz/botanickyustav.

Fotografie objevíte v galerii botanického ústavu na www.ibotky.cz/fotogalerie.html.

Použité zkratky při popisu růží

Skupiny růží:

ČH – čajohybrid, FG – velkokvětá floribunda, FL – floribunda, PH – polyantahybrid, PL – polyantka, Sk – klasická sadová růže, Sr – hybrid *Rosa rugosa*, PN – pnoucí růže, PK – pokryvná růže, MI – miniaturní růže.

Barvy květu:

B – bílá, Č – červená, F – fialová, M – modrá, O – oranžová, R – růžová, Ž – žlutá, s – světlý odstín, t – tmavý odstín.

Růže se představují

Růže jsou opadavé, vzácně i stálezelené dřeviny. Podle rodu *Rosa* je nazvána celá čeleď rostlin růžovitých (*Rosaceae*). Růže jsou nižší až středně vysoké keře, někdy převislé, poléhavé nebo opírající se o okolní dřeviny, a tím nabývající charakteru lián. Výhony tak často i u nás dosahují délky 5 až 8 metrů, ojediněle v subtropích dokonce i 20 m.

Kořenová soustava se zřetelným hlavním kořenem je u některých druhů růží doplněna o mělce kořenicí podzemní výběžky (růže bedrníkolistá, *Rosa spinosissima*).

Větve a větvičky jsou až na nemnohé výjimky ostnité. Ostny podobně jako chlupy vznikají přeměnou pokožky, proto se dají snadno vyломit. Ostny se často zaměňují za trny, trn ale vzniká přeměnou celých orgánů – většinou listů nebo palistů, což u růží není. Ostny se podle druhů liší tvarem, velikostí i hustotou umístění na větvích. Mohou být jak všechny takřka stejné, tak výrazně různotvaré. Nalezneme i typy jemně jehličkaté až štětinovité, které však také mohou být na hmat velmi nepříjemné (růže svraskalá, *R. rugosa*).

Listy růží jsou střídavé se zubatým okrajem, zakončené jedním lístkem – tedy lichozpeřené, nejčastěji pětičetné; někdy chlupaté až přisedle žláznaté. Zpravidla vytrvalé palisty jsou přirostlé k řapíku. Pouze u růže perské (*R. persica*) je list jednoduchý, nedělený.

Květy jsou oboupohlavné; u původních botanických druhů miskovitého tvaru a jsou umístěny jednotlivě nebo ve víceméně chudých (výjimečně i bohatých) květenstvích. Velikost se u planě rostoucích růží pohybuje od 2 do asi 10 cm; tyčinek bývá mnoho. Pět (velmi zřídka 4) korunních lístků je vejčitého tvaru, často mělce dvoulaločného. Barva planých růží je nejčastěji růžová v různě sytých odstínech, pak čistě bílá, fialově červená; jen málo druhů je žlutých.

Plodem růží jsou nažky v dužnatých souplodích (šípcích). Také šípky mají u planých druhů růží značnou tvarovou rozmanitost. Mohou být kulovité, vejcovité i ještě více dlouhé. Velikost se pohybuje od 5 do 50 mm. V zabarvení jednoznačně převládá červená, vzácně jsou šípky téměř černé, oranžové, žluté. Znaky na šípcích jsou důležité pro určování botanických druhů.

Rozšíření růží

Světový areál

Plané růže se vyskytují takřka po celé severní polokouli. Nerostou pochopitelně v zaledněných a pouštních oblastech. V subtropech i v tropech nalezneme některé druhy v horách (Etiopie, Filipíny). K oblastem s největším počtem druhů patří Středozeří a východní Asie (například v Číně roste 95 druhů, z toho 65 je endemických); naopak jen málo růží roste ve Skandinávii, na Islandu, v Kanadě, na Sibiři. V těchto oblastech růže překračují polární kruh. Převážná většina růží roste ve Starém světě, ze Severní Ameriky pochází jen 22 druhů, které se výrazněji neúčastnily vzniku kulturních růží.

Růže v České republice

V Česku volně roste 13 druhů růží; růže rolní (*Rosa arvensis*) je na našem území považována za druh vyhynulý, i když místy (například v Šárce či v Průhonickém parku) zplaňuje z kultury. S růžemi se setkáme skoro všude. Nejvíce jich ovšem roste v teplých nížinách a pahorkatinách, a to v krajině, kde je ještě hodně rozptýlené zeleně – tedy remízků, mezí, lesních okrajů a vůbec ploch, kde se intenzivně z různých důvodů nehospodář. Nejvíce teplomilná růže bedrníkolistá (*Rosa spinosissima*) roste na suchých lesostepních stráních. Určitou výjimku naopak představují dva vlhkomilné druhy – růže převislá neboli alpská (*R. pendulina*, syn. *R. alpina*) a růže májová (*R. majalis*). Tyto růže se vyskytují v chladnějších i horských oblastech. Nejhojnějším obecně rozšířeným druhem je u nás růže šípková (*R. canina*).

Třídění botanických druhů

Podle odlišného přístupu jednotlivých botaniků k třídění je popsáno až 300 samostatných druhů růží. Určování některých druhů růží je vzhledem k značné morfologické mnohotvárnosti obtížné a vyžaduje porovnání mimo květů, listů, ostnů a šípků také i kališních lístků po odkvětu či sterilních letorostů u příbuzných druhů, navíc s přihlédnutím k jejich celým populacím a ke geografickému výskytu. Často jsou některé druhy vedeny v nižší taxonomické jednotce; tedy jako poddruhy, nebo se za samostatné druhy považují i mezidruhoví kříženci. Rod *Rosa* se dělí na 4 podrody, z nich tři mají jen malý význam.

Naprostá většina druhů je zařazována do podrodu *Rosa* (též *Eurosa*). Tento největší podrod se dále člení na 10 sekcí. V přehledu uvádíme jen ty důležitější druhy.

Podrod *Hesperhodos* (2 druhy)

- růže hvězdovitá (*Rosa stellata*), Severní Amerika

Podrod *Hulthemia* (jediný druh)

- růže perská (*R. persica*, syn. *R. simplicifolia*, *Hulthemia persica*), Írán

Podrod *Platyrhodon* (jediný druh)

- růže Roxburghova (*R. roxburghii*), východní Asie

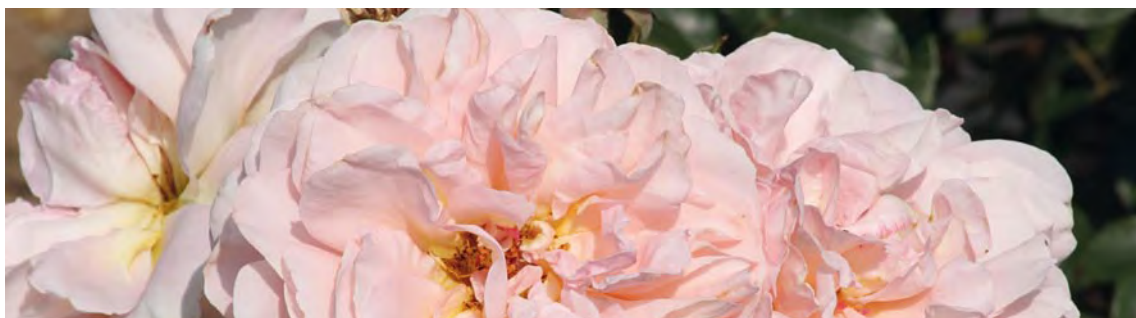
Podrod *Rosa*

Sekce *Banksianae* (2 druhy)

- *R. banksiae*, Čína

Sekce *Bracteatae* (2 druhy)

- růže listenová (*R. bracteata*), Čína

Sekce *Caninae* (celkem 60 druhů)

- růže šípková (*R. canina*) a druhy jí příbuzné, Evropa, severní Afrika, západní Asie
- růže sivá (*R. glauca*, syn. *R. rubrifolia*), jižní a střední Evropa
- růže dužnoplodá (*Rosa villosa*, syn. *R. pomifera*), severní a střední Evropa
- růže serafínská (*R. serafinii*), jižní Evropa
- růže vinná (*R. rubiginosa*), Evropa

Sekce *Carolinae* (celkem 6 druhů)

- růže karolínská (*R. carolina*), Severní Amerika
- růže lesklá (*R. nitida*), Severní Amerika
- růže virginská (*R. virginiana*), Severní Amerika

Sekce *Cinnamomeae* (celkem 85 druhů)

- růže májová (*R. majalis*), severní a střední Evropa
- růže převislá (*R. pendulina*, syn. *R. alpina*), severní a střední Evropa
- růže svraskalá (*R. rugosa*), východní Asie
- růže Moyesova (*R. moyesii*) střední a západní Čína

Sekce *Gallicanae* (jediný druh)

- růže galská (*R. gallica*), jižní a střední Evropa, západní Asie

Sekce *Indiceae* (3 druhy) - základní výchozí druhy při šlechtění růží

- růže obrovská (*R. gigantea*), Indie
- růže čínská, bengálka, (*R. chinensis*, syn. *R. indica*), Čína

Sekce *Laevigatae* (jediný druh)

- růže hladká (*R. laevigata*), jižní Čína

Sekce *Pimpinellifoliae* (15 druhů)

- růže žlutá (*R. foetida*, syn. *R. lutea*), Malá Asie
- růže Hugova (*R. hugonis*), střední Čína
- růže bedrníkolistá (*R. spinosissima*), západní, střední a jižní Evropa, západní Asie

Sekce *Synstylae* (30 druhů)

- růže mnohokvětá (*R. multiflora*), Japonsko, Korea
- růže rolní (*R. arvensis*), Evropa
- růže préríjní (*R. setigera*), Severní Amerika

Z uvedeného přehledu je patrné, že v ČR domácí druhy růží náleží hlavně do sekce *Caninae* a dále do sekcí *Cinnamomeae*, *Gallicanae*, *Pimpinellifoliae*; případně *Synstylae*.

Kulturní růže

Dnes již nikdo nezjistí, kdo a kdy začal jako první pěstovat růže. Do zahradní kultury se dostávají před více jak dvěma tisíci lety ve Středozeří, ale nejspíše současně i v Persii a Střední Asii a také ve východní Asii, v Číně. I dnes pěstované růže mají genetický základ v těchto starověkých růžích.

Historické růže

Historické růže jsou souborná skupina, kam se řadí odrůdy, které vznikly před vyšlechtěním současných moderních skupin růží (většinou před rokem 1867). Pro vyšlechtění prvních odrůd růží měla ve Středozeří základní význam růže galská (*Rosa gallica*); dále pak růže mošusová (*R. moschata*), růže šípková (*R. canina*) a hybridní druhy nepřímá jasněho původu, jako jsou růže damašská (*R. ×damascena*), růže bílá (*R. ×alba*), růže stolistá (*R. ×centifolia*).

Základní zlom v možnostech vzniku nových odrůd nastal až počátkem 19. století. Manželka císaře Napoleona Josefína shromáždila v zahradě Malmaison u Paříže vše, co bylo do té doby mezi růžemi známo, což způsobilo velký obdiv současníků. Nastala doba záměrného křížení růží, tedy opylování. Významným impulzem pro šlechtění byl dovoz v létě stále kvetoucí růže čínské (*R. chinensis*). Častěji můžeme v rozářích vidět proměnlivou *R. chinensis* f. *mutabilis* nebo *R. chinensis* var. *viridiflora* se zelenými kališními lístky. Většina původních odrůd historických růží po vyšlechtění dokonalejších ze zahrad vymizela, přesto některé můžeme dodnes obdivovat v zámeckých parcích nebo rozářích.

Přiblížíme si význačné skupiny historických růží a druhy, od nichž se odvozují.

Růže mošusová neboli pižmová (*R. moschata*)

Významný genetický zdroj historických i moderních růží. Pochází snad z Persie. Řídký keř s obloukovitými větvemi. Krémově bílé květy zvláštní vůně jsou v chocholíku. Není mrazuvzdorná.

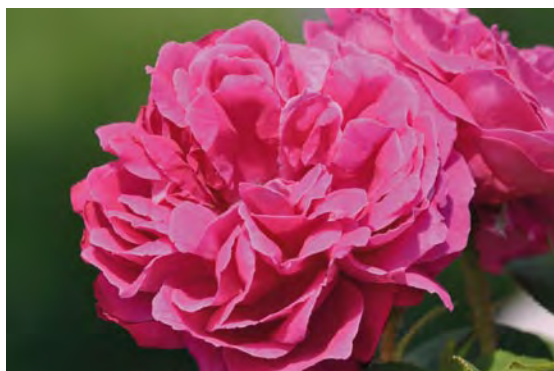
'Alba Maxima'

'Belle de Crécy'

'Blanche Moreau'

'Capitane Basroger'

‘Cardinal de Richelieu’

Rosa ×centifolia minor

‘Himmelsauge’

‘Chapeau de Napoleon’

Gallica hybridy neboli galiky

Odrůdy odvozené od růže galské (*R. gallica*). Patří k nejstarším evropským kulturním růžím, pěstovaným již od starověku. Keře více či méně odnožují a dají se takto i rozmnožovat. Velké vonící květy jsou převážně v červených, fialových a růžových tónech. Vyskytuje se i prolínání barev v proužkách. Jde o růže kvetoucí jen na počátku léta. Jsou vysoce mrazuvzdorné.

Např.: ‘Belle de Crécy’ (Roeser, 1848).

Alba hybridy neboli alby

Skupina růží odvozená od růže bílé (*R. ×alba*). Robustní pevně rostoucí keře mají typický matně šedozelený list. Květ je převážně bílý. Jde o velmi otužilé růže, květ neopakují.

Např.: ‘Incarnata’ (Kew Garden, kolem r. 1500), ‘Maxima’, ‘Suaveolens’.

Centifolia hybridy neboli růže stolisté (stolístky)

a mechovky (*R. ×centifolia*, *R. ×centifolia muscosa*)

Skupina hybridních růží, které mají základ v růži galské, nejspíše zkřížené s růží šípkovou a snad i s příbuznými kulturními růžemi, tedy růží mošusovou a damažskou. Obdobné růže se pěstovaly již ve starověku, do Evropy je přivezli Římané nejspíše z východního Kavkazu. Dnešní stolístky vznikají od 16. století vzájemným křížením. Nejvíce odrůd pochází z počátku 19. století. Stolístky mají stále své obdivovatele a pěstitele. Někdy se považují za zvláštní podskupinu sadových růží.

Keře jsou vzpřímené, květy pak nahlučené s velkým počtem plátek. Odtud také jméno. Můžeme jich opravdu napočítat až ke stovce, ale ve středu květu jsou už plátky velmi zakrnělé a deformované. Stolístky silně voní. Až na vzácné výjimky kvetou jen na počátku léta.

Mechovky jsou stolisté růže, které mají zmnožené a zvětšené stopkaté žlázy na květní stopce a kalichu, takže vypadají jako obrostlé mechem.

Např.: **Stolístky jednou kvetoucí:** *Rosa ×centifolia minor*, ‘Félicité Parmentier’ (Parmentier, 1834).

Stolístky opakovaně kvetoucí: ‘Rose des Quatre Saisons’ (Hay, 1633), ‘Salet’ (Lacharme, 1854).

Mechovky (jednou kvetoucí): ‘Blanche Moreau’ (Moreau, 1880), ‘Capitaine Basroger’ (Moreau-Robert, 1890), ‘Himmelsauge’ (Geschwind, 1894), ‘Chapeau de Napoleon’ (Libert, 1827), ‘William Lobb’ (Laffay, 1855).

Růže damašské (*Rosa ×damascena*)

Menší keře s hustě ostnatými větvemi a sivými listy. Ostny jsou silné, srpovitě zahnuté, u starších větví jsou navíc štětinaté osténky. Patrně velmi dávní hybridi *R. gallica × moschata*. Květy jsou vždy plné, bílé až růžovořialové, velmi vonné. List má obvykle více lístků než stolítky.

Pěstují se od starověku v Malé Asii, do Evropy se dostávají nejprve během křížových výprav a posléze v 16. století během tureckých válek. Mimo růží kvetoucích jen na počátku léta – letní damašské růže (nejspíše *R. gallica × phoenicea*) – existují i tzv. podzimní damašské růže (*R. gallica × moschata*), které květ opakují.

Např.:

Jednou kvetoucí: 'Mme. Hardy' (Hardy, 1832), 'York and Lancaster'.

Opakovaně kvetoucí: *R. ×bifera*.

Bourbonky nebo též borbonky (*R. ×borboniana*)

Cesty růží byly někdy velmi komplikované. Bourbonky (*Rosa chinensis × R. ×damascena semperflorens*) mají exotický vznik v náhodně objeveném (1817) kříženci v botanické zahradě na francouzském ostrově Réunion (dříve Bourbon), který leží v Indickém oceánu východně od Madagaskaru. Odrůdy bourbonek jsou keřové i popínavé, voní, některé opakují kvetení, mrazuvzdornost je horší.

Např.: 'Mme. Isaac Pereire' (Garcon, 1880), 'Souvenir de la Malmaison' (Béluze, 1843).

Noisettky

Francouz Noisset našel v Jižní Karolině v USA roku 1805 na své zahradě pozoruhodný semenáč s tmavými listy a drobnějšími růžovými květy, který opakovaně kvetl. Zaslal jej svému bratrovi zahradníkovi do Francie, ten pokračoval ve šlechtění a na výstavě roku 1818 představil světu nové růže – noisettky (*Rosa moschata × chinensis*). Většinou jsou to choulostivé růže s květy sice plnými, ale měkkými, v barvě růžové, bílé a nažloutlé.

Čajovky (*R. ×odorata*)

Vznikly nejspíše zkřížením *R. chinensis* a *R. gigantea*. Čajovky jsou keře vzpřímené i popínavé, s dosti velkými nepevnými plnými květy většinou světlých barev, včetně nažloutlé. U nás značně zmrzají, jedná se o významný genetický materiál, který se podílel při šlechtění moderních růží.

Rosa chinensis f. *mutabilis*

Rosa chinensis var. *viridiflora*

'Incarnata'

'Mme. Isaac Pereire'

'Salet'

'Stanvel Perpetual'

'William Lobb'

'Ulrich Brunner Fils'

Portlandky

Vzpřímené husté keře jsou kříženci od *R. ×damascena bifera*. Přivezla je z Itálie do Anglie vévodkyně z Portlandu. Květy jsou posazené na velmi krátkých stopkách, barva růžová až purpurová, opakují kvetení, voní; špatně po odkvětu čistí. Např. 'Jacques Cartier' (Desprez, 1842).

Remontantky

Ve druhé polovině 19. století se staly nejslavnějšími růžemi remontantky. Jak patrné z názvu podařilo se u nich dosáhnout slabšího opakování kvetení na podzim a také poměrně dobré mrazuvzdornosti. Jsou spojnicí mezi starými a moderními růžemi. Např. 'Ulrich Brunner Fils' (Levet, 1881).

Přehled historických růží

'Félicité Parmentier'

'York & Lancaster'

Moderní růže

Jako moderní růže se označují ty skupiny růží, které vznikly po roce 1867 (rok vyšlechtění prvního čajohybridu). I když pochopitelně se vedle těchto růží stále hojně pěstovaly i šlechtily předešlé historické.

Velkokvěté růže (VK)

Čajohybridy (ČH, TH)

Výška rostlin je 50 až 120 cm (ojediněle i 150 cm), několik pevných vzpřímených výhonů. Květy na lodyhách po 1 až 6, poupě je pevné, květ o průměru 9 až 15 cm, plný. Kvetou až do zámrazu; někdy s menšími přestávkami. V srpnu bývá kvalitních květů málo.

Čajohybridy vznikly křížením čajových růží a remontantek. Za první odrůdu se většinou považuje světle růžová 'La France' (Guillot) již z roku 1867, prvním tetraploidem skupiny je růžová 'Mme. Caroline Testout' (Pernet-Ducher, 1890). Žlutá barva se objevuje až počátkem 20. století, např. u růže 'Souvenir de Claudius Pernet' (Pernet-Ducher, 1920). Klasickým čajohybridem je světově nejprodávanější a nejslavnější růže všech dob žltorůžová 'Gloria Dei' (F. Meilland) z roku 1945. V ČR se pěstují stovky odrůd čajohybridů, v rozáriu si můžete prohlédnout například:

Bílé: 'Akito' (M. Tantau, 1971), 'Mount Shasta' (Swim-Conard-Pyle, 1962), 'Pascali' (Lens, 1963), 'Pax' (Urban, 1983).

Žluté: 'Canary' (Tantau, 1976), 'Elina' (Dickson, 1984), 'Landora' (Tantau, 1970).

Růžové: 'Augusta Luise' (Tantau, 1999), 'Ballet' (Kordes, 1958), 'Dame Edith Helen' (A. Dickson, 1926), 'Genius Mendel' (Böhm, 1935), 'J. Š. Baar' (Mikeš-Böhm, 1934), 'Lancome' (Delbard-Chabert, 1977), 'Utro Moskvy' (Stanko, 1952).

Oranžové: 'Cherry Brandy' (Tantau, 1965), 'Doris Tysterman' (Wisbech, 1975), 'Helenka' (Tesař, 1984), 'Janina' (Tantau, 1974), 'Úsvit' (Urban, 1978), 'Whisky' (M. Tantau, 1967).

Červené: 'Alexander' (Harkness, 1972), 'Christian Dior' (Meilland, 1958), 'Erotika' (M. Tantau, 1968), 'Pol Robson' (Klimenko, 1955), 'Prominent' (W. Kordes' S. 1971), 'Queen of Bermuda' (Bowie-Bermuda Rose Nurs, 1956), 'Super Star' (Tantau, 1960), 'Ukrainskaja Zemlja' (V. N. Klimenko, 1958).

Temně červené: 'Barkarole' (Tantau, 1988), 'Le

'Gloria Dei'

Rouge et le Noir' (Delbard, 1972), 'Norita' (Combe-Vilmorin, 1966).

Fialové: 'Big Purple' (Stephens, 1986), 'Eminence' (Gaujard, 1962), 'Orchid Masterpiece' (Boerner-Jackson et Perlina, 1960).

Namodralé: 'Amethyst' (Urban, 1976), 'Mainzer Fastnacht' (Tantau, 1964).

Vícebarevné: 'Ambossfunken' (Meyer, 1961), 'Apogée' (Delbard-Chabert, 1966), 'Bicolette' (Tschanz, 1980), 'Cantilena Bohemica' (Havel, 1977), 'Cantilena Moravica' (Havel, 1981), 'Double Delight' (Swim, 1978), 'Kontrast' (Weg, 1981), 'Kronenbourg' (McGredy, 1965), 'Mme. René Coty' (F. Meilland, 1955), 'Neue Revue' (Kordes, 1969), 'Nostalgie' (Tantau, 1995), 'Osiria' (Kordes, 1978), 'Papageno' (McGredy, 1990).

Floribundy grandiflory (FG, FGR) neboli velkokvěté floribundy

Malá skupina růží podobných čajohybridům, ale s více květy v květenstvích. Pro velkokvěté floribundy se uvádí rok vzniku 1954, kdy byla vyšlechtěna známá a oblíbená růžová růže 'Queen Elizabeth' (Lammerts, 1954). Dále sem patří např. světle růžová 'Rosenfee' (W. Kordes'S., 2006), tmavě růžově červená 'Sabrina' (M. L. Meilland, 1960), červená 'Anne Cocker' (Cocker, 1970), oranžová 'Aprikola' (Kordes, 2000) i v Čechách vyšlechtěná a vysoce kvalitní barevně proměnlivá odrůda 'Přelud' (Urban, 1989).

'Mainzer Fastnacht'

'Norita'

'Erotika'

'Cherry Brandy'

'Alexander'

'Janina'

'Cantilena Bohemica'

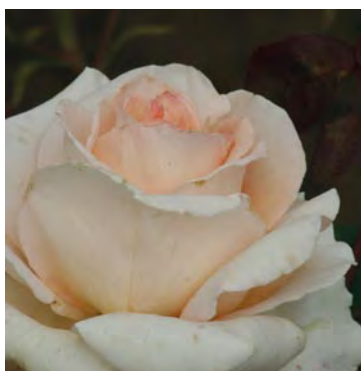
'Utro Moskvj'

'Dame Edith Helen'

'Landora'

'Helenka'

'Krásná Úslavanka'

'Christian Dior'

'Kontrast'

'Papageno'

'Mme René Coty'

'J. Š. Baar'

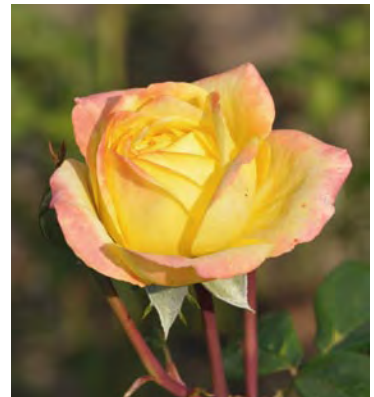
'Cantilena Moravica'

'Orchid Masterpiece'

'La France'

'Canary'

'Pascali'

'Mount Shasta'

'Akito'

'Anne Cocker'

'Aprikola'

'Bonica 82'

'Friesia'

'Gruss an Aachen'

'Marie Curie'

'Rhapsody in Blue'

'Rumba'

'Schneewittchen'

Mnohokvěté růže (MK)

Floribundy (FL, F)

Nížší růže vysoké 50 až 100 (ojediněle 120 cm), obvykle s 4 až 9 květy v květenstvích. Průměr květu je 6 až 9 cm. Kvetou nepřetržitě.

Za první odrůdu floribund se většinou považuje světle růžová 'Gruss an Aachen' z roku 1909.

Dnes se pěstuje mnoho krásných odrůd. Na rozáriu můžete vidět například:

Bílé: 'Kosmos' (W. Kordes' S., 2006), 'Schneewittchen' (Kordes, 1958).

Žluté: 'Goldmarie 82' (W. Kordes' S.), 'Rimosa' (F. Meilland, 1958), 'Solero' (Kordes, 2007), 'Sommerliebe' (GPG Roter Oktober, 1986).

Růžové: 'Barunka' (Urban, 1983), 'Bonica 82' (Meilland, 1982), 'Dr. Švehla' (Böhm, 1935), 'Kimonno' (de Ruiter, 1961), 'Madlenka' (Večera, 1975), 'Milrose' (Delbard-Chabert, 1965), 'News' (Grice, 1969), 'Rosenmärchen' (W. Kordes' S., 1940), 'Růžová Lavina' (Strnad, 1976), 'Sangerhäuser Jubiläumrose' (W. Kordes'S., 2006), 'Sonia' (A. Meilland, 1970).

Oranžové: 'Da Capo' (de Ruiter, 1960), 'Marie Curie' (Meilland, 1996), 'Orange Sensation' (de Ruiter, 1961).

Červené: 'Alain' (F. Meilland, 1946), 'Dagmar' (Urban, 1990), 'Europeana' (de Ruiter, 1963), 'Lavaglut' (Kordes, 1978), 'Lea' (Urban, 1973), 'Lilli Marleen' (W. Kordes' S., 1959), 'Neues Europa' (W. Kordes' S., 1965), 'Olala' (M. Tantau, 1956), 'Orava' (Chorvát, 1969), 'Pusstá' (Tantau, 1972), 'Sarabande' (F. Meilland, 1957), 'Satchmo' (McGredy, 1970), 'Travemünde' (W. Kordes' S., 1968), 'Zizi' (Delbard-Chabert, 1963).

Fialové: 'Pigmy Levender' (Boerner 1961), 'Purple Rain' (Kordes, 2009), 'Rhapsody in Blue' (Cowlshaw / Warner, 2002).

Vícebarevné: 'Autumn Spray' (Norman, 1964), 'Gebrüder Grimm' (W. Kordes'S., 2002), 'Kombination' (VEG Dresden, 1982), 'Marie Rottrová' (W. Kordes' S., 2012), 'Masquerade' (Boerner-Jackson et Perlina, 1949), 'Rumba' (S. Poulsen, 1958), 'Samba' (W. Kordes'S., 1964), 'Travesti' (de Ruiter, 1965).

'Da Capo'

'Madlenka'

'Pigmy Levender'

'Růžová Lavina'

'Rödhätte'

'Lupo'

'Maryša'

Polyantahybridy (PH)

Nepočetná skupina růží vysokých 50 až 100 cm, květy jsou menší než u floribund a častěji s volným středem. Průměr otevřeného květu jen 4 až 7 cm. Kvetou většinou skoro nepřetržitě.

Tato skupina růží vznikla křížením čajohybridů a polyantek, za první odrůdu se většinou považuje růžově červená 'Rödhätte' (D. T. Poulsen), která byla vyšlechtěna v roce 1911.

Mezi polyantahybridy patří například:

'Baronne de Vivario' (Soupert et Notting, 1925), bílá; 'Dagmar Späth' (Wirtz et Eicke-Späth, 1935), bílá; 'Frau Astrid Späth' (Späth, 1930), růžová; 'Gold Reef' (Poulsen, 1998), žlutá; 'Karkulka' (Urban, 1986), růžově červená; 'Lupo' (Kordes, 2006), růžově červená; 'Romance' (Urban, 1975), červená; 'Rotilia' (W. Kordes'S., 2000), červená.

'The Fairy'

Polyantky (PL, P)

Růže vysoké 50 až 120 cm, v květenstvích desítky často prázdných květů o velikosti jen 2 až 5 (zřídka 6) cm. Kvetou s kratšími přestávkami nepřetržitě. Tato skupina vznikla zejména hybridizací růže mnohokvěté (*Rosa multiflora*) a růže Wichurovy (*R. wichuraiana*). Za první odrůdu se považuje bílá 'Paquerette' již z roku 1875, ale také polyantky jsou šlechtěny stále.

Mezi polyantky patří například:

'Čs. Červený Kříž' (Böhm, 1928), červený; 'Lovely Fairy' (Vurens-Spek, 1990), tmavě růžová; 'Maryša' (Brada, 1936), bílá; 'Paris' (de Ruiter, 1929), červená; 'Roztomilá' (Urban, 1986), růžová; 'The Fairy' (Bentall, 1932), růžová.

'Gold Reef'

'Rotilia'

'Paris'

**Sadové růže (S, SA)
neboli sadovky či růže parkové**

Vzpřímené keře o výšce 1,2 až 4 m (zřídka pouze 80 cm). Květy mohou být malé i prázdné, ale také podobného typu jako u čajohybridů. Sadové růže mohou kvést jen počátkem léta nebo i stále opakovat (remontovat) až do podzimu. Mnohé jsou ozdobné i svými šípky. Mezi odrůdy typických sadových růží, které u nás můžete vidět, patří:

Bílé: 'Nevada' (Dot, 1927).

Žluté: 'Lichtkönigin Lucia' (W. Kordes' S., 1966).

Růžové: 'Angela' (Warriner-Jac et Per., 1971), 'Centenaire de Lourdes' (Delbard, 1958), 'Escapade' (Harknees, 1967), 'Geschwind's Nordlandrose' (Geschwind, 1900), 'Koré' (Urban, 1980), 'Marguerite Hilling' (Hilling, 1959), 'Rosarium Sangerhausen' (Kordes, 1938), 'Schloss Eutin' (Kordes, 2005).

Oranžové: 'J. G. Mendel' (Urban, 1989), 'Maigold' (W. Kordes'S., 1953), 'Milevsko' (Večera, Látová, 1980), 'Westerland' (W. Kordes' S., 1969).

Červené: 'So Pretty' (Meilland, 2005).

Temně červené: 'Josef Klimeš' (Urban, 1984).

Fialové: 'Generál Štefanik' (Böhm, 1931), 'Geschwind's Orden' (Geschwind, 1886).

Vícebarevné: 'Mozart' (Lambert, 1937).

Do zušlechťování růží sadových bylo postupně zapojeno mnoho původním botanických druhů, jako *Rosa wichuriana*, *R. rugosa*, *R. canina*, *R. spinosissima*, *R. rubiginosa* aj. Často si tyto růže výrazně ponechávají znaky původních botanických druhů. Tvoří tak několik značně odlišných menších skupin.

'Rotes Phanomen'

'Centenaire de Lourdes'

'J. G. Mendel'

'Koré'

'Lichtkönigin Lucia'

V Zakavkazí a Střední Asii mají domov žlutokvěté růže, především *R. foetida*. První introdukce žlutokvětých růží proběhla díky arabským obchodníkům ve Španělsku, kde byla popsána již ve 13. století. Její zahradní formy se dostávají do Evropy s tureckým vpádem, odrůda 'Bicolor' v roce 1590. Podobně jako tulipány či rebarbora se do Evropy dostávají přes Vídeň. Proto je tato růže v Anglii dodnes označována jako růže rakouská. U nás je známá jako „Mánesova růže“, protože ji tento slavný malíř rád maloval. Plnokvětá forma 'Persiana' byla do Evropy dovezena z Íránu v roce 1838.

***Pimpinellifolia* hybridy**

Prutnaté menší keře s drobnými lístky, kterých je v listu větší počet. Větve jsou hustě nepravidelně ostnité. Květy vyrůstají zpravidla jednotlivě, bývají bílé, růžové nebo žluté, někdy poloplňné nebo plné. Významným rozpoznávacím znakem jsou černě fialové šípky. Tyto růže bývají jednou kvetoucí, výjimkou je odrůda 'Stanwel Perpetual' (Lee, 1838), jenž remontuje.

Rosa pimpinellifolia var. *altaica* je otcovskou rostlinou mohutných jednou kvetoucích sadových růží, které ve čtyřicátých a padesátých letech šlechtil Kordes. Patří sem například odrůda 'Frühlingsduft' (W. Kordes's., 1949).

Také žlutá růže z Texasu (*Rosa ×harisonii*) má ve svém rodokmenu nejspíše růži bedrníkolistou.

***Rubiginosa* hybridy**

Ke křížení byla využívána již začátkem 19. století i u nás divoce rostoucí růže vinná. Žlaznaté chlupy obsahují vonnou silici vonící po jablčích. Ze známějších odrůd pěstujeme např. 'Alchymist' (Kordes, 1956).

***Rugosa* hybridy**

Hybridy vzniklé od růže svraskalé, které se poznají podle typicky utvářeného lesklého vrásčitého listu. Opakují během léta a počátku podzimu kvetení, voní, mají dužnaté šípky. Rostliny jsou silně ostnité, vysoce mrazuvzdorné, rozrůstají se do okolí podzemními výběžky. Patří mezi všestranně nejobtížnější růže, například:

'Blanka' (Benetka, 1993), bílá; 'Georges Cain' (Müller-Gravereaux, 1909), červená; 'Jabloňový Květ' (Benetka, 1996); bílá s růžovým lemem; 'Rotes Phaenomen', fialově červená; 'Ruskin' (van Fleet, 1928), temně růžová.

Zvláštností řadící se také k Rugosa hybridům jsou karafiátokvěté růže s drobnými květy opravdu připomínajícími karafiáty. V naší sbírce si můžete prohlédnout odrůdy 'F. J. Grootendorst' (de Goey, 1918), 'Pink Grootendorst' (Grootendorst, 1923) i 'White Grootendorst' (Eddy, 1962).

Anglické růže

Růže vyznačující se zvláštním hvězdicovitým kvadratickým utvářením květu, připomínající některé historické růže, ale vyšlechtěné v nedávné době se označují jako růže anglické. Díky hybridizaci starých odrůd do moderních růží většinou mají již skoro zapomenutou silnou vůni. V barvách jsou zastoupeny též působivé žluté a oranžové tóny, které nemají historické růže.

Komerční úspěch odrůd anglických růží podnítil i další firmy ke šlechtění růží s většinou výrazně vonnými květy připomínajícími historické odrůdy. Na rozdíl od původních odrůd jsou však odolnější k chorobám. Tyto růže se označují v katalogích například jako pohádkové nebo romantické.

Již dobře známými odrůdami, které pěstujeme také v našem rozáriu, jsou například 'Augusta Luise' (Tantau, 1999), růžová; 'Constance Spry' (Austin, 1961), růžová, 'Emanuel' (Austin, 1985), růžová; 'Golden Celebration' (Austin, 1992), žlutá; 'Colette' (Meilland, 1996), růžově oranžová; 'Gertrude Jekyll' (Austin, 1986), růžová; 'Graham Thomas' (Austin, 1983), žlutá; 'Charles Austin' (Austin, 1973), oranžová; 'Leonardo da Vinci' (Meilland, 1994), růžová; 'Sharifa Asma' (Austin, 1989), světle růžová; 'The Pilgrim' (Austin, 1991), světle žlutá; 'William Shakespeare 2000' (Austin, 2000), temně fialová; 'Winchester Cathedral' (Austin, 1988), bílá.

'L. D. Braithwaite'

'Sharifa Asma'

'The Pilgrim'

'Graham Thomas'

'William Shakespeare 2000'

'Alchymist'

'Cocktail'

'Hanabi'

'Veilchenblau'

Pnoucí růže (PN) neboli popínavé

Růže s výhony dlouhými nejméně 150 cm, obvykle ovšem 3 i více metrů. Nedokáží se samy udržet ve vzpřímené poloze, musíme je vyvazovat ke konstrukcím. Květy různé velikosti (3 až 11 cm) i tvaru. Mezi pnoucími růžemi nalezneme jak odrůdy kvetoucí jen na počátku léta, tak růže opakující kvetení.

Někdy (zejména v cizině) se ještě dále dělí na **ramblery** (popínavé) se zvláště dlouhými, tenkými a ohebnými výhony, které kvetou jen jednou počátkem léta menšími květy (např. 'Excelsa') a na **climbery** (pnoucí), jež mají výhony kratší a pevnější. Tyto růže opakují kvetení během roku a jejich květy jsou velké (např. 'Sympatie').

Růže označované jako **climbing** představují mutace, jež se odlišují od výchozí odrůdy (obvykle čajohybridu) jen delšími výhony (např. 'Climbing Gloria Dei'). Často u nás namrzají nebo vzhledem k velké zelené ploše mají jen málo květů.

Zvláštní pozornost si jistě zaslouží hybridní druh *Rosa ×kordesii* (*Rosa rugosa* × *wichuraiana*), který se stal základem řady pěkných a zdravých pnoucích růží (např. 'Dortmund').

Mezi význačné, námi pěstované odrůdy patří:

Bílé: 'Ave Maria' (Böhm, 1933), 'Fräulein Octavia Hesse' (Hesse, 1909), 'Ilse Krohn Superior' (W. Kordes' S., 1964), 'Long John Silver' (Horvath, 1934), 'Máňa Böhmová' (Böhm, 1925), 'Swan Lake' (McGredy, 1968), 'Venusta Pendula' (Kordes, 1928), 'White Tausendschön' (W. Paul, 1913).

Žluté: 'Carpet of Gold' (Brownell, 1939), 'Golden Glow' (Brownell, 1937), 'Golden Showers' (Lammerts, 1956), 'Leverkusen' (W. Kordes' S., 1954).

Růžové: 'American Pillar' (van Fleet, 1902), 'Clair Matin' (Meilland, 1960), 'Coral Dawn' (Boerner-Jackson et Perkins, 1952), 'Dorothy Perkins' (Cant, 1909), 'Dr. Eckener' (V. Berger, 1929), 'Fragezeichen' (Böttner, 1910), 'Indra' (M. Tantau, 1937), 'Marietta Silva Tarouca' (H. Mult, Zeman F., 1925), 'New Dawn' (Somerset Rose Nurs., 1930), 'Parade' (Boerner-Jackson et Perkins, 1953), 'Paul's Himalayan Musk' (Paul, 1916), 'Rosarium Uetersen' (Kordes, 1977), 'Rudolfina' (Benetka, 1997), 'Růže Olivetská' (Böhm, 1938).

Červené: 'Amadeus' (Kordes, 2003), 'Ludvík Večeřa' (Večeřa-Látová, 1976), 'Parkdirektor Riggers' (W. Kordes' S., 1957), 'Paul's Scarlet Climber' (W. Paul, 1916), 'Sympatie' (W. Kordes' S., 1964).

Světle fialové: 'Aschermittwoch' (W. Kordes' S., 1955).

Fialové: 'Veilchenblau' (J. C. Schmidt, 1908).
Vícebarevné: 'Cocktail' (F. Meilland, 1957), 'Dortmund' (Kordes, 1952), 'Hanabi' (Carruth, 1999), 'Händel' (McGredy, 1965).

'Parkdirektor Riggers'

'New Dawn'

'Lachs'

'Carpet of Gold'

'Clair Matin'

'Sonnenschirm'

Půdopokryvné (PK) neboli pokryvné růže

Výhony zcela pokrývají půdu, výška by neměla přesahovat 80 cm (ojedinelé metr). Květy malé (2 až 8 cm), často prázdné a v bohatých květenstvích. Tyto růže by neměly růst vzpřímeně, ale víceméně plazivě. Tím se liší od polyantek (PL) a polyantahybridů (PH). Půdopokryvné růže většinou květ opakují až do zámrazu.

V rozáriu Průhonické botanické zahrady není zvláštní expozice této skupiny růží.

'Baby Masquerade'

'Degenhard'

'Little Flirt'

'Pour Toi'

Miniaturní růže (M1)

Růže vysoké obvykle jen 30 až 40 cm, zřídka pouze 20 cm nebo až 70 cm. Průměr květu jsou 2 (zřídka jen 1) až 6 cm. Někdy jsou označovány také jako skalkové, trpasličí nebo i pokojové.

Miniaturní růže kvetou po celou sezónu. První růží této skupiny byla 'Rouletii'. Větší pozornost této skupině růží věnují šlechtitelé až po roce 1930.

Nyní často nabízené růže s poupaty v malých kontejnerech mají dárkový krátkodobý charakter a pro dlouhodobější venkovní pěstování se nehodí.

Bílé: 'Pour Toi' (P. Dot, 1946).

Žluté: 'Goldjuwel' (M. Tantau, 1959), 'Rosina' (Dot, 1951).

Růžové: 'Degenhard' (de Ruiter, 1954), 'Rouletii' (Correvon, 1922).

Oranžové: 'Shooting Star' (Meilland, 1972).

Červené: 'Alberich' (de Ruiter, 1954), 'Coralin' (M. Dot, 1955), 'Vatertag' (Tantau, 1959).

Temně červené: 'Botond' (Márk, 1992), 'Scarlet Sun Blaze' (Meilland, 1982).

Fialové: 'Cupido' (Marse, 1958).

Vícebarevné: 'Baby Masquerade' (Tantau, 1955), 'Magic Carrousel' (Moore, 1972).

'Magic Carrousel'

'Vatertag'

Historie růží v Průhonicích

Průhonice jsou jedním z nejvýznamnějších zahradnických a botanických center České republiky. Historie sbírek, introdukce nových rostlin i šlechtění jsou především svázány s osobností hraběte A. E. Silva-Taroucy, s Průhonickým parkem a Dendrologickou společností. V bohatém pěstovaném sortimentu samozřejmě nikdy nechyběly růže.

Růže v Průhonickém parku

V Průhonickém parku byl pěstován široký sortiment růží. První rozárium – růžová zahrada – byla na dvou terasách v těsné blízkosti zámku. Na horní terase stál pavilon zdobený růžemi a vedla tam cesta s besídkovou chodbou krytou pnoucími růžemi.

Kolem roku 1909 byla vysazena sbírka čajovek, čajohybridů a remontantek za podzámeckým rybníkem. Na výsadby růží navazovaly výsadby pivoňek. A růže (především popínavá odrůda 'Crimson Rambler') byly též vysazeny na ska-

lách u Bořína. Při soupisu z roku 1927 je uváděno 140 taxonů a kulturnů (odrůd a nepojmenovaných hybridů) růží. Také ve třicátých letech minulého století se pokračovalo s výsadbami růží, především ze školek paní Chotkové v Dolní Krupě. Větší výsadba růží v parku byla též v roce 1940 na jižní straně gloriety podél cesty. Poslední dosadby mimo zámecké nádvoří probíhaly v padesátých letech.

V průběhu sedmdesátých let 20. století se výrazně snížil počet pracovníků parku, a proto byly intenzivní záhony růží zrušeny, vyjma záhonů na velkém nádvoří. Z původního sortimentu se však zachovaly jednotlivé keře botanických růží a jejich hybridů roztroušeně po celém parku. Významné jsou poměrně velké porosty druhů *Rosa arvensis* (druh u nás vyhynulý, v Průhonicích zplanělý) a *R. gallica* (ohrožený druh, v Průhonicích asi původní) na skalách nad Bořínem.

Šlechtění růží v Průhonicích

Historie šlechtění růží v Průhonicích se datuje do dvacátých let minulého století. Inspektor spolkové dendrologické zahrady František Zeman tehdy

postupně získal hybridizací tři nové růže. Již roku 1925 to byla pnoucí růžová odrůda 'Marietta Silva Tarouca', která se stále často pěstuje. V roce 1928 světle růžová sadová růže 'Pozdrav z Průhonic'. V roce 1930 pak mezidruhový hybrid *Rosa willmottiae* a *R. moyesii* nazvaný *R. xpruhoniciana*. V poválečném období vyšlechtil Bohumil Kavka křížením *R. hugonis* a *R. omeiensis* var. *pteracantha* růži *R. xhugoptera*.

Patrně nejslavnější období šlechtění růží v Průhonicích nastává až s příchodem Ludvíka Večeří. Do výzkumného ústavu přichází v roce 1955 do ovocnářského oddělení. Po jeho zrušení v roce 1963 a vzniku Výzkumného ústavu okrasného zahradnictví se již pozornost Ludvíka Večeří plně obrátila k okrasným rostlinám, k šefíkům a růžím. Šlechtění v Průhonicích nebylo nikterak izolované od celosvětového vývoje. Ludvík Večeřa získal mnoho ze sortimentu růží té doby. Do Průhonic přicházely sazenice hlavně z NSR, ale také z Holandska, Francie, Anglie i USA. V letech 1964 až 1970 se počet provedených křížení nebo i ozařování počítal na tisíce. Z nich byly získány desetitisíce semenáčků kříženců a radiomutantů. Po jejich zhodnocení ve skleníku, ale hlavně pak ve školce, zůstaly pro další sledování desítky rostlin. Po nečekané smrti L. Večeří (1975) dílo dokončovala jeho asistentka Marie Látová. Některé uznané odrůdy dnes jsou nezvěstné, naopak jiné se uchovávají a očkují stále, i když nedosáhly z různých důvodů oficiálního uznání a povolení. Čas vybere lépe to zajímavé, pěkné a potřebné než úřední razítko.

Šlechtěním růží se ve Výzkumném ústavu okrasného zahradnictví (dnes Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví) zabýval také Vojtěch Benetka. Zajímavé jsou především růže ze skupiny nízkých *Rugosa* hybridů, opravdu vynikající růží je mohutně rostoucí, bohatě kvetoucí, vysoce mrazuvzdorná a zdravá růžová pnoucí růže 'Rudolfína' (2002).

Rozárium Chotobuz

Sbírka růží botanické zahrady na Chotobuzi vznikala nezávisle na výsadbách v Průhonicích parku i šlechtění ve Výzkumném ústavu okrasného zahradnictví. Ve skutečnosti se skládá ze dvou sbírek, které měly svůj vlastní vývoj a osud. Zatímco sbírka botanických růží sloužila především pro taxonomický výzkum, sbírka kulturních růží již od svého počátku sloužila jako genofundová sbírka uchováající významné historické odrůdy. O historii sbírek, jejich zaměření a o původním pěstovaném sortimentu můžete získat více informací ve Zprávách botanické zahrady ČSAV č. 5 z roku 1967. Ke stažení zde:

Sbírka botanických růží

Sbírku botanických růží založil Ivan Klášterský, přední evropský rhodolog. Jeho cílem bylo vytvoření sbírky všech československých druhů a význačných drobných druhů – mikrospecií. Sbírka měla být doplněna co největším počtem exotů. Vznikla především za účelem monografického studia rodu a také k modelovému studiu variability, speciace a mikroevoluce.

Založena byla v roce 1934, když se botanické oddělení Národního muzea, ve kterém doktor Klášterský pracoval, přestěhovalo z budovy na Václavském náměstí do Troje, kde u jeho dvou budov byl menší park. Do jara 1941 bylo v Troji postupně shromážděno 112 druhů růží. Okupační úřady však budovy zabraly a ústav se musel přestěhovat do letohrádku v Královské oboře (Stromovka). Správa Královské obory svolila s výsadbou růží přímo v parku na několika místech. Hned po skončení války v květnu 1945 byla botanickému oddělení přidělena vila Gellert v Bubenci (dnes čínské velvyslanectví). Tam však rostliny trpěly suchem. V létě 1948 bylo botanické oddělení Národního muzea vládou vypovězeno z vily a na jaře 1949 byl ústavu přidělen zámek v Kunraticích, do jehož zpustlého parku byly přeneseny trosky původní sbírky. Růže zůstaly v Kunraticích až do roku 1953, kdy byly přestěhovány do zahrady u zámku v Lužanech u Přeštic, který patřil Hlávkově nadaci. Teprve na podzim roku 1963 byla sbírka převezena do Průhonice. Celkem bylo přesazeno 250 keřů. Koncem roku 1966 byl již počet evidovaných a kontrolovaných rostlin 639.

Sbírka v době své největší slávy sloužila především výzkumu. Byla pečlivě dokladována herbářovými položkami a mikroskopickými preparáty, od roku 1966 byly prováděny cytologické analýzy (I. Klášterská, M. N. Končalová), byla sledována fenologie (H. Vacková). Rostliny byly biometricky zhodnoceny V. Větvičkou, E. Kolátorová studovala složení silic v listových žlázkách. Významnou část dnešní sbírky představují rostliny pocházející z autogamických a hybridizačních experimentů D. Jičínské z konce šedesátých let.

Původní Klášterského rozárium, které se nacházelo na louce před vstupem do dnešní botanické zahrady, bylo zrušeno po odchodu V. Větvičky v 90. letech. Dodnes se zachovala pouze část rostlin v experimentálních plochách, především výsledky hybridizačních pokusů a někteří vybraní

Rosa fedtschenkoana

jedinci původní Klášterského sbírky. Některé hybridní rostliny, především kříženci *R. rugosa* a *R. glauca*, mají vysokou sadovnickou hodnotu. V roce 2010 zde byly duplikovány rostliny sbírané expedicemi Botanické zahrady hlavního města Prahy v Číně.

Sbírka byla dlouhodobě umístěna v pěstební mřížce, nebyla přístupná veřejnosti. Díky podpoře Státního fondu životního prostředí proběhla inventarizace, její vyhodnocení a přeúčtování. Postupně odstraňujeme náletové dřeviny a připravujeme parkovou úpravu plochy tak, abychom během dvou let umožnili zpřístupnění rozária botanických růží veřejnosti.

Zahradnický cenné hybridy jsme vysadili jako samostatnou expozici podél oplocení rozária.

Rosa sp.

Rosa multiflora

Rosa spinosissima × *reversa*

Rosa myriacantha

Rosa spinosissima

Rosa wichuraiana

Rosa sericea × *hugonis*

Rosa pendulina (bezostná)

Rosa canina × *rugosa*

Rosa gallica

Rosa elliptica × *majalis*

Rosa spinosissima × *pendulina*

Rosa pendulina

Rosa zalana × *pomifera*

Rosa reversa

'Pink Grootendorst'

'William Lobb'

'Ballet'

'Shooting Star'

Sbírka kulturních růží

Sbírka kulturních růží je spojena s Pravomilem Svobodou, prvním ředitelem botanické zahrady. Vznikla v Arboretu Peklov v Kostelci nad Černými lesy, v letech 1954–62. Pro lesníky, kteří arboretum spravovali, však růže nebyly zajímavé, a proto se sbírka v roce 1963 při založení Botanické zahrady přesunula na pozemky na Chotobuzi. Růže ve sbírce byly postupně doplňovány nákupem rostlin ze sortimentů udržovaných zejména v domácích školkách v Kunraticích, Žehušicích, Litomyšli, Blatné, ale i dalších. Obsahuje také rostliny namnožené pomocí oček dovezených ze zahraničí, především bývalého Sovětského svazu, Německa a Maďarska.

Důslednou snahou bylo udržet v co největší možné míře historický sortiment, u kterého celosvětově hrozí jeho zaniknutí. V současné době je sortiment doplňován o ukázky moderního domácího i zahraničního šlechtění.

Po založení obsahovala sbírka téměř 900 odrůd růží. Návrh původní expozice vypracoval architekt Emil Zavadil. Střední část rozária tvořily záhony polyantek, polyanthybridů a floribund. Bylo zde shromážděno na 230 kultivarů chronologicky seřazených, v 16 kusech od jedné odrůdy. Další expozicí byly čajohybridy s 317 odrůdami po osmi jedincích. Čajohybridy nebyly seřazeny podle stáří, ale podle barev. Mimo to byly v původním rozáriu výsadby pnoucích a keřových růží.

Začátkem sedmdesátých let se Pravomil Svoboda stěhuje do arboreta Borová hora u Zvolena, kde zakládá nové rozárium. V letech 1968–70 byly zrušeny původní výsadby sadových a botanických růží. Zástupci byli přeneseni na náhradní plochy, trvalky, které doplňovaly výsadby, byly přesazeny do parku.

V roce 1985 dochází k částečné redukci sbírky. Po důkladné revizi všech kultivarů byly vybrány přednostně ty, které byly v určitých letech pro určité šlechtitele typickými zástupci. Tím se sortiment asi o čtvrtinu zmenšil. Pak následovalo kompletní přeočkování a přesazení sortimentu polyantek a čajohybridů. V roce 1995 obsahuje sbírka kulturních růží celkem 689 odrůd.

Podle projektu architekta Ivara Otruby vzniká v polovině devadesátých let nová podoba zahrady. Sbírkou jsou vysázeny v reprezentativním výběru a postupně se otevírají veřejnosti. Kulturní růže byly vysázeny po 5 kusech na záhony, které

tvoří tři velké ovály. Odrůdy jsou řazeny vývojově od nejstarších po nejnovější. Keřové a pnoucí byly vysazeny do travnaté plochy po dvou či třech jedincích. V roce 2010 bylo na rozáriu pěstováno 923 odrůd.

V zimě v roce 2012 došlo k značnému poškození růží. Teplý leden, jehož průměrné teploty byly o 2 °C vyšší než průměr, probudil pupeny mnoha odrůd. Poté však následoval velice chladný únor s průměrnými teplotami o 2 až 3 stupně nižšími, mrazy pod -20 °C byly po několik dní bez jakékoli sněhové pokrývky. Vymrzla přibližně polovina keřů ve sbírce. Nejvíce byly poškozeny čajohybridy (ztráta 62 %), nejméně pnoucí a keřové růže. Za pomoci kolegů z Europa Rosarium (Sangerhausen), Arboreta Borová hora u Zvolena, rozária Výstaviště Flora Olomouc a Růžového sadu Památníku Lidice, ale i díky vstřícnosti zahradnických firem W. Kordes' Söhne, David Austin Roses (Anglie), Miloslav Šíp – Růžové a okrasné školky, Růžová školka Kunratice, Růžové školce Pelcových, Schmid Gartenpflanzen a Rosenhof Schultheis se nám podařilo obnovit sortiment v původní šíři.

Během roku 2012 se změnila také podoba záhonů. Položili jsme záhonové obrubníky a uprostřed záhonů jsme vybudovali zaborkované cestičky, výsadby jsou doplněné o informační tabule.

Přehled moderních růží

'Ambossfunken'

'Dortmund'

'Generál Štefánik'

'Charles Austin'

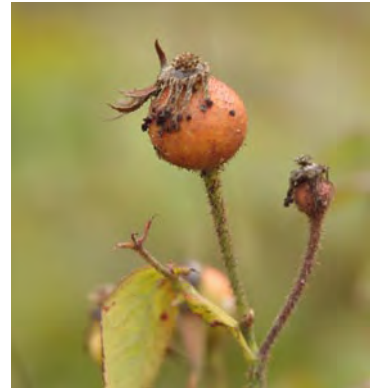
'ČSR'

Rosa andegavensis

Rosa arvensis

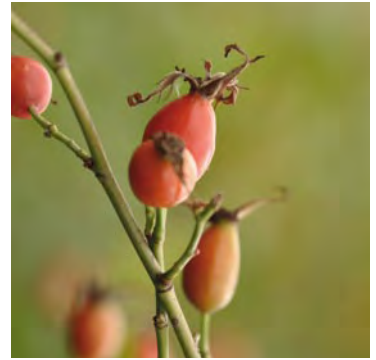
Rosa austriaca

Rosa beitzii

Rosa canina

Rosa coryfolia

Rosa elasmacantha

Rosa eliptica

Rosa eliptica × *pendulina*

Rosa fedschenkoana

Rosa henryi

Rosa majalis

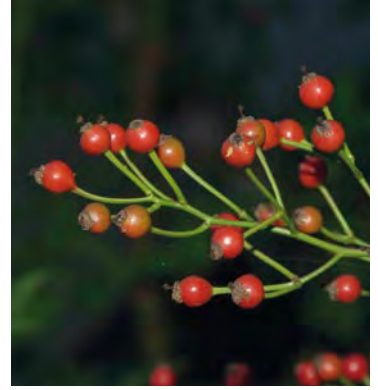

Rosa marretii

Rosa moyesii

Rosa multiflora

Rosa myriacantha

Rosa pendulina

Rosa pomifera

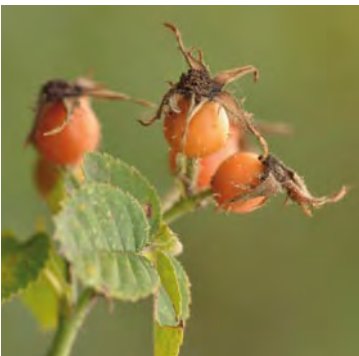
Rosa pycnantha

Rosa reversa

Rosa roxburgii

Rosa rubiginosa

Rosa rugosa

Rosa tuschetica

Pěstování růží

Již při výsadbě růží se může snadno podařit řada chyb, které se jen nesnadno napravují. Růže přitom není rostlinou na rok, ale často na desítky let.

Umístění a vzdálenosti

Pokud zatoužíte mít tyto dřeviny na zahradě, musíte v první řadě uvážit, že není růže jako růže. Stane se, že vám brzy bude překážet třímetrový keř nebo pětimetrová liána.

U každé z následujících skupin růží uvedeme různé názvy a zkratky, s nimiž se setkáváme. Pro výsadbu pnoucích (též popínavých, kletter, rambler, climber, PN, KL) růží je potřeba připravit oporu, ke které budete výhony pravidelně vyvazovat, jinak se vylomí. Konstrukce přitom nemusí být nijak hustá, stačí příčky 50 cm od sebe vzdálené. Vysazování a uvazování k jediné tyči je řešení vysloveně nouzové. Na výšku růže se nezapomeňte při nákupu informovat. Některé odrůdy označované (z reklamních důvodů) jako pnoucí sotva kdy překonají dva metry, jiné snadno „vyšplhají“ do prvního poschodí. Pokud je konstrukce pro růže u domu, vysadte rostliny alespoň půl metru od stěny. Těsně u budovy bývá sucho a dál pak pruh, kam zakapává. Musíme počítat s tím, že dobře vodorovně porostou jen pnoucí růže se slabými výhony. Nyní přímo módní se stává vysazování růží k starým stromům. Správné místo je vně koruny (z větví spustíme provazy), nikoli v suchu a tmě u kmene. Ve všech případech by vzdálenost mezi jednotlivými pnoucími růžemi neměla klesnout pod jeden, lépe dva metry.

Do skupiny sadových růží (parkové, strauch, S, SA, STR) řadíme odrůdy minimálně 120 cm vysoké, vzpřímeně rostoucí nebo jen mírně převislé. Také zde je pravidlem alespoň metrová vzdálenost mezi sazenicemi. Opravdu pěkně však vypadají jednotlivě vysazené v trávniku nebo do trojúhelníku po třech.

Zpravidla ve větších počtech jsou potřeba pro zahrádku růže záhonové, tedy takové, které se vysazují do záhonů. Je to označení poněkud nepřesné, ba matoucí. Tyto růže mohou mít výšku 50 cm

‘Rosarium Uetersen’

nebo brzo 150 cm. Pokud chceme mít záhonek pestrý s mnoha odrůdami, pochopitelně ty vysoké dáme dozadu nebo na severní stranu, kde nestíní. Mezi záhonové růže se řadí růže velkokvěté (edel, VK), čajohybridy (hybrid tea, ČH, TH), velkokvěté floribundy (floribunda grandiflora, FGR, FG), růže mnohokvěté (beet, MK), floribundy (F, FL), polyantahybridy (PH), polyantky (P, PL, POL.). Ano, všechna tato pro amatéra často nesrozumitelná označení a zkratky můžeme nalézt na popiskách u sazenic růží. Jednotlivé skupiny (popsané výše) se liší velikostí květů, uspořádáním květenství a dalšími znaky. Teď nás ovšem bude zajímat hlavně vzdálenost výsadby. Neuděláme velkou chybu, když všechny záhonové růže budeme dávat asi 50 cm od sebe. Záhony nevytváříme široké, abychom pohodlně dosáhli do středu, tedy jen dvě až tři řady.

Zvláštní uplatnění mají růže půdopokryvné (bodendecker, PK). Jejich hlavní funkcí je plně zakrýt prostor a nepustit tam snadno plevel. Čím je dáme hustěji, tím rychleji se to podaří. Nic se však nesmí přehánět, pak porost prosychá. Nejdeme blíž než na 40 cm.

Miniaturní růže (skalkové, trpasličí, pokojové, zwerg, MI, MIN) tvoří vzpřímeně rostoucí a nejvýše 50 cm vysoké keříky. Sázíme je jednotlivě, v menších skupinách, třeba i jako obrubu, pak na 30 cm od sebe.

Nákup

Pokud tedy víme, jaké růže potřebujeme, kolik jich potřebujeme a jaké barvy nakombinujeme, vyrazíme na nákup. Ideální dobou je hned z několika důvodů začátek října. Růže zastihneme ve školkách ještě v květu. Poznáme odrůdy zvláště citlivé na nepříjemné houbové choroby. V říjnu nebudou ještě vyprodány vzácnější odrůdy, růže nebudou nevhodně skladovány, díky podzimní vláze se budou dobře ujímat.

Je několik typů sazenic. Hlavně pokud na podzim vysazujeme větší počet rostlin, je vhodné použít růže prostokořenné. Pod tímto názvem se skrývá růže vyoraná ve školce. Nadzemní část byla zkrácena a odlíšena. Sazenice první jakosti má mít tři silné výhony. Často se růže svazkují po deseti, doprava je tedy snadná. V okrasných školkách na dobré skladování těchto růží dbají. Horší to může být u překupníků. Kořeny mohou prochnout, zapařit se, uhnít, polámat se.

Zvláště v nákupních centrech vídáváme růže s malým kořenovým půdním balem a silně ořezanou nadzemní částí zamazanou voskem v malých umělohmotných sáčcích. Sazenice je zakrývána barevným obalem. Univerzální návod někdy postrádá dokonce i označení odrůdy; tak vlastně kupujeme zajíce v pytli. V obchodě leží neznámou dobu, někdy přeschnou. Sazenice tohoto typu mohou být ještě lacinější než prostokořenné, ale někdy jim rok trvá, než se zotaví a dobře rostou.

Růže se svým uspořádáním kořenů moc nehodí pro pěstování v menších kontejnerech. Bez problémů se pěstují půdopokryvné a miniaturní. U jiných skupin musí být k napěstování kvalitní sazenice kontejnery nejen dost velké, ale i hluboké. Taková rostlina sice zaručuje po výsadbě rychlý růst a kvetení, ale vzhledem k dlouhé době pěstování ve školce (zálivka, hnojení, přesazování, zimování) je výrazně dražší. Kontejnerované růže tedy nakupujeme u odrůd vzácných; případně pokud nemůžeme vysazovat na podzim. Sazenice se obtížně dopravují. Kontejnerované růže nesmí mít kořeny mnohokrát dokola obrostlé kolem stěn nádoby, ale ani vůbec nezakořeněné. Takové růže byly dány do kontejneru těsně před prodejem pro zvýšení ceny.

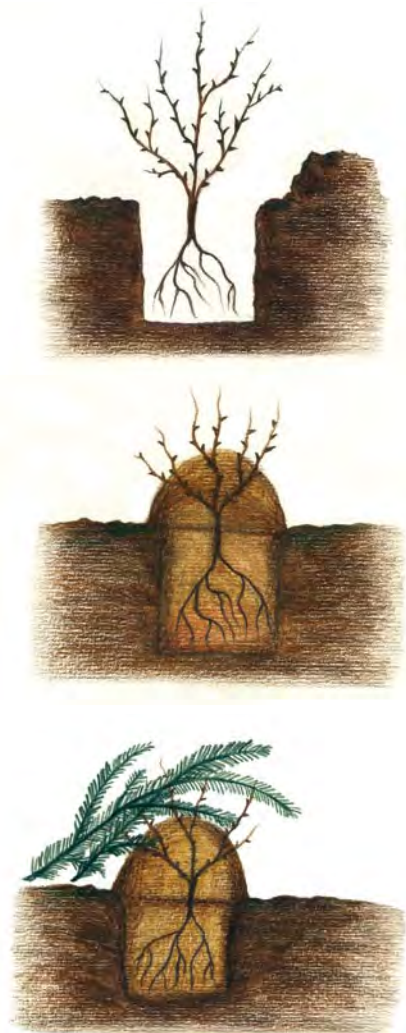

‘Marietta Silva Tarouca’

Nároky

Růže potřebují na zahradě světlé místo, přivykat je stínu není dobré – málo kvetou, vytahují se, jsou nemocné, mohou vymrznout. Sluneční úpal ovšem není také vhodný, zejména tmavě červené květy se doslova pálí. Místo pro výsadbu by nemělo být v závětrří nebo u vody, zde se více šíří houbové choroby.

Z hlediska půdy také nejsou růže nijak náročné a vybíravé. Obvykle vystačíme se zahradní hlinitou půdou bez vytrvalých plevelů, do které nepřidáváme minerální hnojiva ani hnůj. Máte-li ovšem na zahrádce štěrk nebo jíl dobrý na cihly, je potřeba půdu upravit do hloubky dvou rýčů na celém záhoně, což je dosti pracné. Pokud vysazujeme růže jednotlivě, musí mít jamka minimálně 40×40 cm při stejné houbce. Je to důležité zejména u robustních růží sadových, jinak se divíme, proč i několik let pořádně nerostou.

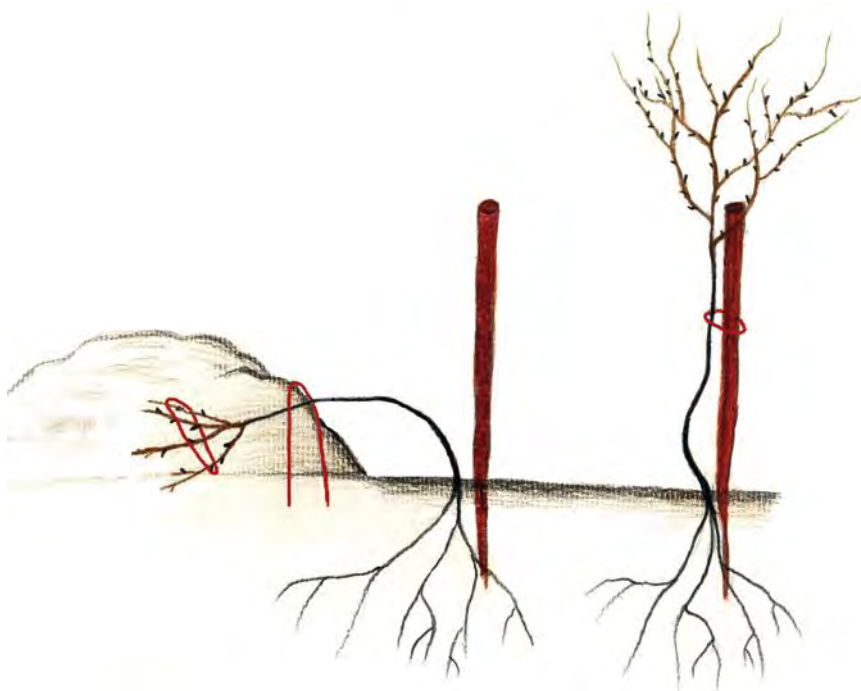

Vlastní výsadba

Před výsadbou pozorně prohlédněte hlavně kořeny a zahradními nůžkami sestříhnete do zdravé části. Vyplatí se růže tak na 3 hodiny (nikoli na 3 dny) ponořit do vody. Pokud kontejnerované růže plavou, necháme je tam tak dlouho, až klesnou ke dnu.

Na podzim se dají nekontejnerované růže vysazovat od počátku října až do zamrznutí půdy. V září tyto růže raději nekupujeme, nemusí být dostatečně vyzrálé. Pokud se k nám sazenice dostanou opravdu pozdě, je lépe je provizorně zahrabat třeba do kompostu a čekat na oblevu, než nechat v suchém skleníku s kolísajícími teplotami nebo v teplém sklepě.

Růže očkované i řízkované sázíme vždy zásadně o 5 cm hlouběji, než rostly ve školce. Zlepšuje se tím výživa rostliny, odolnost k přisuškům i mrazům. Stromkové růže dáváme ke kůlům mírně šikmo (ve směru zimního ohýbání) a dobře na více místech přivážeme. Půdu kolem sazenice přišlápeme a vzniklou misku vždy prolijeme. Asi koncem listopadu, když začne půda promrzat do hloubky, zasypeme novou růží hromádkou kompostu. Nové stromkové růže se dají ohnout, místo očkování zahrnout do země a zajistit proti vytažení.

Jarní úklid

První předjarní práci s růžemi hned po oschnutí půdy je pochopitelně úklid. U záhonových růží je potřeba uvolnit, odhrnout a často i odvést podzimní kopeček půdy, který chránil rostlinu před zmrznutím. Netřeba asi moc připomínat, že růže píchají a speciálně na tuto práci jsou rukavice nutností. Pokud odhrnujeme nedostatečně, nalezneme po několika letech růže doslova „utopené“ a špatně rostoucí.

Základní řez

Pro vlastní řez je bezpodmínečně nutno mít kvalitní, nabroušené zahradnické nůžky. Řez vedeme kolmo vždy asi 5 mm nad očkem. Již na několik let starých růžích jsou větve natolik silné, že musíme mít připravenou i zahradnickou pilku a pákové nůžky. Vhodná doba pro řez nastává většinou v polovině března. Tehdy růže právě začínají rašit. V polohách vyšších pahorkatin je vegetace o týden či dva opožděná.

Čím začít? Při pohledu na keře obvykle zjistíme, že sníh napáchal větší škody, než se zdálo. Nejprve si tedy situaci zjednodušíme a vystříháme všechny větve nalomené a zmrzlé. U čerstvě vysazených růží, u choulostivých odrůd, v drsném klimatu nebo po kruté zimě se nám zdá, že na keři nezbylo nic. Naštěstí to většinou nebývá pravda a někde z kořenového krčku růže nakonec obrazí. Stačí opravdu i očko jediné. Při další práci zaměříme pozornost také na výhony křížící se a keř neúměrně zahušťující. Platí pravidlo, že v těchto případech řežeme raději více než méně.

Teprve po uvedené přípravné fázi nastává vlastní základní řez růží, neboli rozhodování, do jaké míry keři zkrátíme pozůstalé zdravé větve. Není to žádná velká věda, jak se někdy soudí. Není ovšem na škodu vědět, jakou růži máte před sebou, tedy do které skupiny růží se řadí. Ve velkém zjednodušení si to připomeneme.

Není růže jako růže

Čajohybridy jsou velkokvěté růže, které mají květy o průměru 9 cm a více, v květenstvích je jich jen několik. U těchto růží ponecháme jen 2 až 4 očka na základních větvích. Z metrové růže zbude třeba

jen 15 cm. Vypadá to nemilosrdně, ale převážná většina dřeva se opravdu odstranit musí. Jenom tak tyto růže budou po mnoho let přinášet velké a kvalitní květy, neporostou do nežádoucí výšky a pak nezmrznou.

‘Samba’

'F. J. Grootendorst'

'Mozart'

Floribundy patří mezi růže mnohokvěté. Květenství na lodyze mají obvykle složeno ze 4 až 9 květů, ale jednotlivé květy jsou menší. Jejich průměr je 6–9 cm. Růže této skupiny řezeme o poznání méně než čajohybridy. Na každé základní větví u nich po provedeném řezu zůstane 5–7 oček. Výška ponechané rostliny bude asi 30 cm. Polyantky také patří mezi růže mnohokvěté. Mají v květenstvích dokonce desítky květů, které jsou velké od 2 do 5 cm. Růže jsou vzpřímeného vzrůstu. Když rostlina na vaší zahradě vypadá takto, zkrátíme ji přibližně na polovinu původní výšky; tedy asi na 50 cm.

Pro růže vysazené v záhonech je užitečné si zapamatovat prosté pravidlo, že je řezeme tím více u země, čím mají větší květy.

Případy zvláštní

Růže pnoucí narůstají dlouhými výhony někdy jen dva metry, ale některé odrůdy i do šesti metrů. Předjaří je vlastně jedinou roční dobou, kdy můžeme udělat důkladnou opravu konstrukcí, u nichž jsou pnoucí růže vysazeny. Opět odstraníme všechny poškozené výhony. Vlastní řez pnoucích růží je minimální. Provádíme jen průběžně zmlazování, kdy až u země pilkou vyřízneme některou z nejstarších větví. Ponechané výhony odvážeme, odkloníme a provizorně připevníme k tyčím, aby je nepolámal vítr. Pak konstrukci opravíme a natřeme. Až budeme růže zase k ní definitivně vyvažovat, snažíme se jednotlivé výhony umístit vějířovitě tak, aby měl každý dostatek světla. Nepoužíváme tenký drátek, který se zařezává do dřeva. Bohužel často vidíme řez špatný, kdy se keř nikterak neprosvětlí a všechny výhony se jednoduše uříznou asi metr nad zemí. Je to sice velmi pohodlné, ale růže nemůže dosáhnout požadované výšky a ani krásy.

Sadové růže představují skupinu otužilých vzrůstných odrůd a druhů, kterým v průměrné zimě větve skoro nenamrzají. Tuto výbornou vlastnost mají stejnou s růžemi pnoucími, navíc ovšem stojí v prostoru samy a víceméně vzpřímeně. Předjaří řez opět omezíme na probírkové odstraňování celých nejstarších výhonů. Chybou je řezat každoročně celé sadové růže u země. Porostou, ale neukážou se v plné kráse.

Růže půdopokryvné pokrývají kompaktně plochu a mají výšku do 80 cm. Jejich hlavní funkcí je plně ozelenit prostor a nepustit tam snadno plevel. Individuální prořezávání houštiny větvíček by bylo

pracné a zbytečné. Většinou se prostě najednou jen mírně zkrátí celý porost jako u živého plotu. Půdopokryvné růže je možno po letech zmladit řezem až u země, pokud ovšem nejsou zaplevelené. V tomto případě je lépe porost zlikvidovat, plochu vyčistit, půdu vylepšit a vysadit nové růže. Růže miniaturní, což jsou vzpřímené keříčky nejvýše 50 cm vysoké, také řezeme málo. Vlastně jen odebíráme prosychající a zmrzlé větvičky; občas vyřízneme nejstarší dřevo u země.

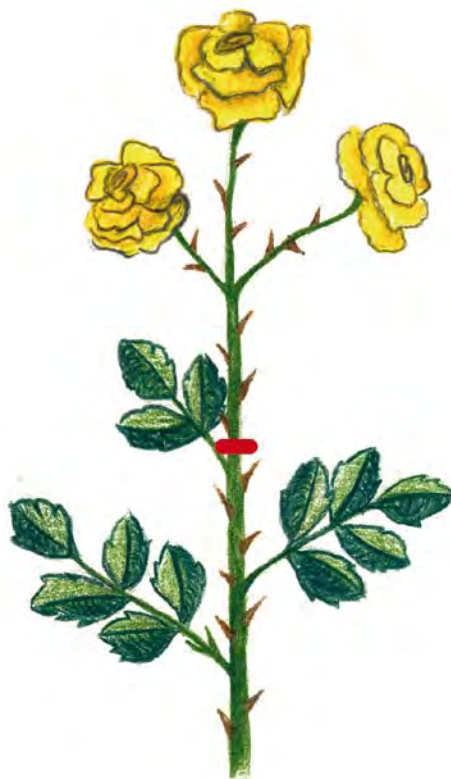
Růže stromkové jsou odrůdy předešlých skupin naočkované nikoli v kořenovém krčku, ale až na vysokém kmínku. Pokud byly přes zimu ohnuty a korunky zahrnuty zemí, pochopitelně je opatrně osvobodíme, vrátíme ke kolíku a na více místech pozorně upevníme. Ponechané větvičky by měly mít zjara délku 15 až 20 cm. Zvláštním typem stromkových růží jsou ovšem růže smuteční (převíslé). Zde ponecháváme větve sice delší, avšak probíráme je a průběžně zmlazujeme.

Je vhodné po dvou či třech týdnech navštívit naše růže se zahradními nůžkami ještě jednou. Ukáže se, že leckterá větev, která vypadala živě, nevyrašila. Mimoto v tuto dobu už lépe poznáme vyrůstající plané výhony podnože. Tyto větvičky jsou tenčí, zelené a s drobnými listy. Musíme je odstranit kdykoli se objeví (i později v létě), rychle by ušlechtilou část přerostly a zahubily.

Často na zahradách vidíme, že se po řadu let růže řezou nedostatečně nebo vůbec. U země je pak jakési silné „paroží“. Rostliny jsou málo vitální a po částech odumírají. Situace se dá do určité míry ještě zachránit hladkým řezem pilkou nad posledním zdravým očkem a zamazáním štěpařským voskem. Rozhodně je třeba se o to alespoň pokusit.

Hnojení

Záhon s růžemi jsme při řezu patrně řádně podupali, a je proto na místě prokypření a vpletí vytrvalých plevelů. Než tak učiníme, rozhodíme ještě hnojiva. Přesné dávkování by se mělo řídit půdním rozbořem, ale neuděláme velkou chybu, když použijeme některé granulované plné a bezchlorové hnojivo v dávce asi 50 g na 1 m², což je jedna velká hrst. Tento typ hnojiv obsahuje všechny nutné živiny a působí zvolna. Růžím také jistě prospěje před okopáváním navezení proleželého kompostu.

Péče letní a podzimní

Počátkem června se můžeme těšit na první květy. Růst a kvetení se dá podpořit kapalným přihnojováním na list. Mělo by skončit v srpnu, aby mohly výhony do zimy řádně vyžrát. Záhon pochopitelně udržujeme v bezplevelném stavu, povrch půdy zvláště po větších deštích zkypříme. Jen při delším suchém období je nutná zálivka, při níž se snažíme nekropit listy. Pnoucí růže pravidelně přivazujeme ke konstrukci. Důležité je pravidelné odstraňování květů. Můžeme je řezat do vázy nebo později po odkvětu, ale vždy asi se třemi vyvinutými listy. Tím docílíme rozvětvení růží a také následující květy budou kvalitní. Šípky můžeme ponechat u růží sadových. Po větších mrazech odstraníme celá květenství, ovšem definitivní řez nás čeká až na jaře. Růže přihrneme nejlépe dovezeným kompostem.

Choroby a škůdci

Listy růží mohou utrpět na kráse z více důvodů. Mohou být posáty mšicemi, svinuty nebo zvlněny činností pilatek, našedle stříbřité díky sviluškám. Okusovat květy přijdou brouci zlatohlávci, listy samotářské včely čalounice. U těchto škůdců registrujeme jejich činnost zpravidla až ve chvíli, kdy již nejsou na místě činu přítomni, chemická ošetření tedy nemají smysl a mohla by jen poškodit životní prostředí. Výrazné změny barvy listů do světle nažloutlé bývají původu fyziologického (chloróza) jako následek nedostatku železa či jiného prvku nebo i špatnou výživou z podnože, po zimě apod. Konečně se někdy podaří listy popálit hnojivy, postřiky proti chorobám a škůdcům nebo (což je horší) herbicidy.

Nejčastější jsou houbové choroby. Každý pěstitel růží se s nimi velmi brzy prakticky seznámí. Naštěstí růže dovedou těmto chorobám vzdorovat a při změně počasí obvykle se brzy vytvářejí zdravé výhony. Rostlina tedy neuhyne.

Černá skvrnitost (*Marssonina rosae*, *Actinonema rosae*, *Diplocarpon rosae*)

Nejhorší houbovou chorobou růží je černá skvrnitost. Obvykle již od časného léta, a k podzimu stále více, se na listech i nevyzrálých výhonech objevují hnědé až fialově černé, často žlutě ohranované skvrny. Někdy jsou paprscitého tvaru. Zatímco u některých růží zůstávají takto vybarvené listy dlouho na rostlině, u jiných brzy opadají. Intenzita napadení se u houbových chorob hodnotí odhadem procenta poškozených listů. Není vzácností, že na růži nenajdeme jediný zdravý list nebo jsou větve holé a na jejich koncích zakrnělé květy. Takto silně postižené rostliny pochopitelně také špatně přezimují. Horní větve vysokých botanických růží bývají zdravé, což asi souvisí jednak s nižší vlhkostí a intenzivním prouděním vzduchu, jednak s okolností, že zárodky houby přezimují ve spadném listí, v menší míře ovšem též v mladých větvičkách. Bylo zjištěno, že spory vydrží bez poškození teplotu -18 °C. Na jaře od května se odtud uvolňují, mohou však vyklíčit jen v kapkách vody. Proto je šíření houby velmi závislé na počasí.

Z uvedeného vyplývá způsob ochrany. Pokud si můžeme místo pro výsadbu vybírat, jsou lepší

Černá skvrnitost

polohy větrné než uzavřené a v blízkosti vodních ploch s vysokou vzdušnou vlhkostí. Čím déle pěstujeme růže, tím více starostí budeme mít, protože se zárodky houby kumulují. Ve školkách se růže mají dávat v dvouletém pěstebním cyklu jen jednou a pak zde několik let zařazovat polní plodiny. Často doporučované odstraňování nemocných listů z rostlin není mnohdy proveditelné. Na zahradě po řezu větve pálíme, opadlé listy vyhrabeme, ale nedáváme je na blízký kompost.

Padlí růžové (*Sphaerotheca pannosa* var. *rosae*, *Podosphaera pannosa*)

Více napadá růže s měkkými, matnými listy než ty s listy kožovitými a lesklými. Na listech (hlavně mladých výhonů) se tvoří bělavý až šedobílý moučnatý povlak. Tato choroba však napadá i poupata, květní kalichy a stopky. Květy jsou znetvořené a ztěžka se otevírají. Slabší výskyt se může omezovat pouze na stopky květů, a uniknout tak pozornosti. Padlí se začíná šířit zpravidla dříve než černá skvrnitost, ovšem hlavním měsícem hromadného výskytu bývá srpen v období bouřkového počasí a nočního ochlazení s rosou. Dá se říct, že období padlí začíná tehdy, kdy poprvé vyrazíme do lesa na houby. Padlí najdeme pak v přírodě na mnoha rozdílných rostlinách, naštěstí jde o rozdílné druhy této houby, které jsou specializovány. Přenos je možný jen v rámci

čeledi růžovitých (*Rosaceae*), např. na meruňky, mandloně, broskvoně.

Výhony růží působením padlí zakrňují, celá rostlina slábne, snižuje se mrazuvzdornost. Houba přezimuje ve formě podhoubí v pupenech na větvích, odkud vyrůstají na jaře již napadené letorosty. Během vegetace se pak uvolňují konidie a ty se šíří po kraji. Padlí růžové na rozdíl od černé skvrnitosti nepotřebuje pro vyklíčení kapky vody, ale vysokou vzdušnou vlhkost a i vyšší teplotu. Zásady ekologické ochrany jsou v mnoha směrech stejné jako u černé skvrnitosti. Spočívají v udržování dobrého fyziologického stavu rostlin.

Rez růžová neboli rzivost růže

(*Phragmidium mucronatum*, *P. rosae*)

Tato houbová choroba se vyskytuje v jednotlivých letech velmi proměnlivě. Na větvích se tvoří již v květnu červené výčnělky, hlavně na rubu listů se pak objevují rezavé prášivé kupky. Napadené listy odumírají. Choroba ovšem nemívá závažné následky.

Pro prevenci proti houbovým chorobám platí některé společné rady. V čím lepší budou růže (díky správně zvolenému místu výsadby, vyrovnané výživě a případně i záливce) kondici, tím úspěšněji budou vzdorovat. Je to podstatné, protože růže nesázíme na rok či dva. Neexistuje růže absolutně rezistentní k černé skvrnitosti nebo padlí a co platí na jednom místě, nemusí platit jinde. K chemickým zásahům u růží bychom měli přistoupit až po posouzení rozsahu závažnosti napadení. Přípravky se zde nebudeme blíže zabývat. Nutno jen poznamenat, že se často mění a je také nutné je střídat; aktuální rady poskytnou pracovníci specializovaných zahradnických obchodů. Růže jsou zvláště citlivé na herbicidy; před jejich použitím je třeba důrazně varovat.

Když nám houbové choroby již moc škodí, není vyhnoutí, musíme stříkat. Řídíme se přesně návodem, nepracujeme za slunce, za silnějšího větru, před deštěm. Postřiky je zpravidla nutné opakovat v intervalu přibližně 10 dnů až do nápravy stavu. Pokud provádíme preventivní ochranu, je třeba začít od poloviny června. Do konce září pak stříkáme asi čtyřikrát. Všeobecně platí, že čím chemický přípravek střídáme častěji, tím

Padlí růžové

lépe, neboť škodlivé organismy si mohou po čase vytvořit odolnost. Povšimněte si, že mnohé přípravky působí současně proti více druhům hub. Je výhodné míchat fungicidní a insekticidní přípravky. Současně tak lze zastavit třeba šíření mšic.

Je asi jen jeden škůdce, který se více najde na růžích v krajině než v zahradě; totiž **žlabatka růžová** (*Diplolepis rosae*). Jsou to velké a často i krásné háčky. Nebývá jich tolik, aby růži mohly poškodit. Když je uvidíte, považujte ji za milé zpestření výletu.

Žlabatka růžová

Šlechtění růží v Čechách a na Moravě

Nejsme sice růžařskou velmocí jako Francie, Německo či Velká Británie, ale mnohé naše odrůdy mají velmi dobrou úroveň a k většímu rozšíření jim chybí jen reklama. Navíc tyto růže jsou dokonale přivyklé našemu klimatu. Dá se odhadnout, že v Čechách a na Moravě bylo vyšlechtěno asi 350 odrůd růží, z toho se asi 250 stále pěstuje. Přehled představuje nejvýznamnější české šlechtitele a jejich odrůdy s popisem (skupina, barva a rok šlechtění). Odrůdy označené tučně můžete vidět v našem rozáriu.

Vojtěch Benetka, Průhonice

Všechny uvedené odrůdy byly získány hybridizací. **'Blanka'**, Sr, B, 1993, **'Růžena'**, Sr, RsF, 1993, **'Jabloňový Květ'**, Sr, B+sR, 1996, **'Violeta'**, Sr, FR, 1996, **'Rudolfína'**, PN, R, 2002.

Jan Böhm (1888–1959), Blatná

Během své činnosti vyšlechtil přes 130 nových růží, dosáhl význačných ocenění a popularity. Blatná se stala známá jako Město růží. V okolí kvetlo každoročně v letech 1929 až 1938 na 300 až 350 tisíc růží v 350 až 400 odrůdách. Böhmovy růže vznikly ze dvou třetin hybridizací, zbytek jsou mutace; mnohé mají vlastenecká jména. Vydaval velmi kvalitní katalogy a uváděl na trh také novošlechtění jiných českých růžařů. Připomeňme si některé z těch odrůd, jež jsou stále u nás pěstované (řazeno podle doby vzniku).

'Máňa Böhmová', PN, B, 1925, **'Briand-Paneuropa'**, ČH, sR, 1930, **'Krásná Úslavanka'**, ČH, sRso, 1930, **'Ministr Rašín'**, ČH, tR, 1930, **'Alois Jirásek'**, ČH, Ž+B, 1931, **'Božena Němcová'**, ČH, sFsR, 1931, **'Generál Štefánik'**, Sk, F, 1931, **'Česká Pohádka'**, PL, tR+B, 1932, **'Jan Hus'**, ČH, R, 1932, **'Ave Maria'**, PN, B, 1933, **'ČSR'**, Sk, Fč+sR, 1933, **'Matka Vlast'**, PN, tČF+B, 1933, **'Böhmův Triumph'**, FL, ČtR, 1934, **'Temno'**, ČH, ČF, 1934, **'Böhmorose'**, ČH, R, 1935, **'Demokracie'**, PN, Č, 1935, **'Dr. Edvard Beneš'**, ČH, sR+R, 1935, **'Hubička'**, ČH, BsR, 1935, **'Plukovník Švec'**, FG, ČF, 1935, **'Probuzení'**, PN, sR, 1935, **'Svornost'**, PL, ČtR, 1935, **'Zborov'**, PL, tČ, 1935, **'Hviezdoslav'**, ČH, sRso, 1936, **'Mičurin'**, Sk, ČF, 1936, **'Palacký'**, ČH, BsOsR, 1936, **'Vltava'**, PN, FR, 1936,

'Blatná', ČH, ČF, 1937, **'Čs. Červený Kříž'**, PL, tČ, 1937, **'Dr. Karel Kramář'**, ČH, Fč, 1937, **'Jihočeské Slunce'**, ČH, sŽ+tŽ, 1937, **'Sněhurka'**, PL, B, 1937, **'Vlasta Burian'**, PL, sČ, 1937, **'Bezruč'**, ČH, Č, 1938, **'Maryčka Magdonová'**, PL, tČ, 1938, **'Růže Olivetská'**, PN, R, 1938, **'Ta Naše Písnička Česká'**, PL, R, 1938, **'Tolstoj'**, PN, R, 1938, **'Zlaté Jubileum'**, ČH, sŽ, 1938, **'Mír'**, PN, sR, 1946, **'Hold Slunci'**, PN, BsŽ, 1956.

Gustav Brada (1883–1937), Zdice

Výsledky své šlechtitelské práce zveřejnil v posledních šesti letech života. Získal křížením 29 odrůd, z nichž několik se stále pěstuje:

'Bradova Germania', PL, B, 1932, **'Dr. Zamenhof'**, PN, R, 1932, **'Rusalka'**, PN, sR, 1933, **'Prodaná Nevěsta'**, Sk, B, 1933, **'Poema'**, PN, sR, 1933, **'Tatík Brada'**, FL, sR, 1933, **'Slavia'**, PL, B, 1934, **'Máti Bradová'**, ČH, R, 1934, **'Karel IV.'**, ČH, Č, 1935, **'Karel Hynek Mácha'**, ČH, tRČ, 1936, **'Maryša'**, PL, BsR, 1936, **'Slavuše'**, ČH, B, 1936, **'Svatopluk Čech'**, PN, R, 1936.

Josef Havel (1930–2008), v práci pokračuje syn, Hlavňov u Soběslavi

Při školkařské práci získal mutacemi následující převážně často pěstované odrůdy:

'Cantilena Bohemica', ČH, R+sR, 1976, **'Cantilena Moravica'**, ČH, sR, 1981, **'Charta 77'**, PL, ČtR, 1989, **'Cantilena Slovenica'**, ČH, BsR, 1993, **'Nette Ingeborg'**, ČH, sOB, 1994, **'Nette Rosemarie'**, ČH, sRso, 2000, **'Nette Lotte'**, ČH, sŽ, 2005.

Arnošt Krůl, Doubrava u Ostravy

Takřka všechny nové a ještě u nás málo rozšířené odrůdy byly získány rozsáhlou hybridizací. Následující odrůdy jsou čajohybridy.

'Adela', tČ, 1992, **'Daniela'**, B, 1993, **'Darina'**, sŽ, 1993, **'Heldí'**, Ž, 1993, **'Iveta'**, sŽ, 1993, **'Jana'**, sR+tR, 1993, **'Judita'**, OČ, 1993, **'Karina'**, tF, 1993, **'Klaudie'**, BsFsM, 1993, **'Alice'**, BsŽ, 1995, **'Olivie'**, OČ, 1996, **'Patrice'**, sO, 1996, **'Petra'**, sFB, 1996, **'Romana'**, OR, 1996, **'Simona'**, OČ, 1996, **'Tereza'**, sRso, 1996, **'Valerie'**, tČ, 1996, **'Vlasta'**, sČO, 1996, **'Zdena'**, sČO, 1996.

Josef Strnad (1904–1981), v práci pokračuje syn,
Rosice u Brna

strnad.rosice.net/oceneni-ruzi.html

Od roku 1960 vzniklo v Rosicích 46 nových odrůd; hlavně čajohybridů. Neznámější jsou následující.

'**Morava**', ČH, R, 1969, 'Aurora', ČH, tR+sR, 1970, 'Helena', ČH, tR, 1971, '**Poesie**', ČH, sŽsR, 1974, 'Červený Mercedes', FL, Č, 1975, '**Růžová Lavina**', FL, R, 1976, 'Bílá Zorina', FL, B, 1978, 'Interflora Strnad', ČH, sR, 1978, 'Carossi', ČH, BsFsR, 1979, 'Peonea', ČH, tRČ, 1979, 'Červený Super Star', ČH, Č, 1985, 'Denisa', ČH, RO, 1999, 'Rena', ČH, sČ, 1999, 'Mona', ČH, sO+sR, 2000, 'Nela', ČH, sOB, 2002, 'Nikol', FG, BsŽ, 2003, 'Veris', ČH, tRČ, 2005.

Josef Urban (1928–2003), v práci pokračuje syn,
Želešice u Brna

<http://zahradnictvi-urban.brnensko.com>

Nejvíce odrůd v nedávné době (64) u nás vzniklo hybridizací v Želešicích. Jsou to růže různých skupin; mnohé na vynikající úrovni. Některé dnes jsou běžně k dostání ve většině školek u nás. Neznámější jsou následující:

'Caritas', ČH, sR, 1970, 'Negride', FL, tČ, 1972, '**Bobravka**', FL, RČ, 1973, '**Flamenda**', ČH, tRČ, 1973, '**Kamélie**', ČH, RF, 1973, 'Mia', ČH, R, 1975, '**Bohemia**', ČH, ČR, 1975, '**Romance**', PH, Č, 1975, '**Světлана**', FL, Ž, 1975, '**Ametyst**', ČH, sFsM, 1976, '**Jitřenka**', FL, sČO, 1977, '**Lada**', FG, R, 1978", '**Úsvit**', ČH, O, 1978, '**Jubilejní**', FG, sF, 1979, '**Koré**', Sk, RF, 1980, '**Barunka**', FL, R, 1983, '**Pax**', ČH, B, 1983. '**Regina**', ČH, sR, 1983, 'Olivia', ČH, tR, 1984, '**Josef Klimeš**', S, tČ, 1985, '**Lidka**', ČH, sČO, 1985, '**Karkulka**', PH, tRsČp, 1986, '**Martina**', FL, sŽ+RČ, 1986, '**Roxana**', ČH, sČO, 1986, '**Roztomilá**', PL, Rp, 1986, 'Jitka', ČH, ŽB, 1987, 'Lea', FL, Č, 1988, '**J. G. Mendel**', FL, sČOR, 1989, '**Jubileum 110**', ČH, tR+sR, 1989, '**Přelud**', FG, ČR, 1989, 'Anna', ČH, R, 1990, '**Dagmar**', FL, Č, 1991, 'Schweizer Gold', ČH, Ž, 1991, 'November Rain', ČH, sFsM, 1992, 'East Europa', ČH, RsO, 1994, 'New Life', ČH, R, 199, 'Pink Sea', FG, sR+B, 1996, 'Jan Palach', FL, Č, 2001, 'Milenium', ČH, R, 2000, 'Gustav Mahler', ČH, Č, 2009.

Několik dalších pěstovaných růží není datovaných.

Ludvík Večeřa (1918–1975), Průhonice

Od roku 1952 vyhodnocoval rozsáhlý sortiment 250 odrůd z hlediska zdravotního stavu a intenzity růstu na různých podnožích. Křížením nejlepších z nich získal desetitisíce semenáčů, které podroboval přísné selekci. Mimoto jako první u nás využil při šlechtění růží mutace vyvolané ozařováním. Po jeho nečekané smrti šlechtění dokončovala Marie Látová. Celkem 15 růží z různých skupin. Nyní pěstované odrůdy jsou řazeny podle doby vzniku:

'Blaník', ČH, Č+tČ, 1967, 'České Práci Čest', PN, R, 1970, '**Milena**', FG, R, 1972, 'Průhonice', Sk, tRČ, 1974, 'Vendulka', FL, ČH, sOsR, 1974, '**Alena**', ČH, Č+sŽ, 1975, '**Madlenka**', FL, R, 1975, '**Radka**', ČH, RČ+Ž, 1975, '**Zlata**', FL, sŽ, 1975, '**Zorka**', FL, RČ, 1975, '**Milevsko**', Sk, R, 1980, '**Ludvík Večeřa**', PN, Č, 1981, 'Nevěsta', PN, sR, 1981.

Vinzenz Berger: '**Dr. Eckener**', PN, sR, 1929, 'Dr. Heinrich Lumpe', ČH, R, 1928, '**Vaterland**', ČH, FG, tČF, 1928, 'Vinzenz Bergers Weisse', ČH, B 1943.

Svatopluk Brabec: '**Dukát**', ČH, Ž, 1980, '**Píseň**', ČH, sOsRB, 1980.

Milan Bojan: 'Mikuláš Aleš', ČH, BsR, 1936.

Václav Červený: '**Kněžna Libuše**', ČH, R, 1979.

František Čertek: '**Pohádka Máje**', ČH, ČR, 1972.

Václav Hicl: 'Melika', ČH, BsR, 1991.

Bohumil Kavka: **R. xhugoptera**.

Zdeněk Kukla: 'Svítání', ČH, sR, 1965.

František Mikeš: '**Troja**', ČH, BsŽ, 1927, '**J. Š. Baar**', ČH, tR, 1934.

Antonín Nováček: 'Dr. T. G. Masaryk', PN, sR, 1919.

Milan Onderka: 'Silesia', ČH, tČF, 1993.

František Pajer: '**Sázava**', Sk, Č, 1964.

Bohumil Peruželka: 'Hamila', ČH, BsRsO, 2007.

Pavel Sedláček: 'Serupo', ČH, BsŽ.

Miloslav Šíp: 'Skaličany', ČH, R.

Miloš Šulc: 'Šulcova Kladenská', PL, sR, 1933.

František Valášek: '**Anička**', PL, tČ, 1949, 'František Valášek', PL, Č, 1930.

Richard Tesař: '**Helenka**', ČH, sOB, 1989, 'Olga', ČH, ŽL.

František Zeman: '**Marietta Silva Tarouca**', PN, R, 1925, 'Pozdrav z Průhonic', Sk, sR, 1928, **R. xpruhoniciana**.

OPS Blatná: '**Královna Johanka**', ČH, tRsČ, 1981, 'Granata', MI, ČtR.

Kromě rozária Průhonické botanické zahrady na Chotobuzi můžete v České republice navštívit následující růžové zahrady a sbírky růží:

Dendrologická zahrada Výzkumného ústavu pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.

Za dálnicí 146

252 43 Průhonice

www.dendrologickazahrada.cz

Dendrologická zahrada byla založena v r. 1974. Na ploše 73 ha jsou sbírkové kolekce mnoha dřevin i trvalek. Růže nalezneme zejména na třech místech. V dlouhé aleji u bílých konstrukcí se vyjímají odrůdy pnoucích. Byly vysazeny již při zakládání zahrady a jsou zde zastoupeny i původní zde vyšlechtěné odrůdy. Konstrukce doplňují čtvercové plochy s moderními pokryvnými růžemi. Na okraji borového lesa rostou ve skupinách růže sadové, včetně novějších odrůd. Třetí plochu růží nalezneme na vyvýšenině za největším rybníkem, kde byly v roce 2011 vysazeny růže historické. V zahradě roste celkově asi 350 odrůd a druhů a 900 keřů.

Mezinárodní soutěžní rozárium Rosa klubu ČR

ul. Pardubická

500 04 Hradec Králové – Kukleny

www.rosetrials.cz

Jediné mezinárodní soutěžní rozárium v ČR je určeno k hodnocení a oceňování nových kultivarů růží podle přesných kritérií pěstitelských i estetických. Posuzování růží se koná čtyřikrát ročně. Jméno růže je známo až po vyhlášení výsledků. Nejvyšší ocenění, kterým je Zlatá růže města Hradce Králové, je udělováno v každém roce jen jediné odrůdě. Rozárium, které bylo založeno roku 1972, je důležitou součástí evropské sítě soutěžních rozárií. Rozárium má plochu asi 2500 m². Záhonové růže jsou vysazeny v počtu 5 kusů ve čtvercových plochách, odrůdy sadové a pnoucích po 3 kusech u konstrukcí. Hodnocení trvá tři roky, pak nastává obměna růží. Je pěstováno asi 200 kultivarů a 900 keřů růží.

Rozárium Botanické zahrady výstaviště

Flora Olomouc

Wolkerova 17

771 11 Olomouc

www.flora-ol.cz

Rozárium je v Olomouci situováno v areálu městských parků, kde vhodně navazuje na výstaviště s častým konáním zahradnických akcí. Bylo založeno v roce 1972. Nalézají se tu z této doby pozoruhodné odrůdy z ČR, SR i sousedních zemí, které nejsou často jinde k vidění. Zastoupeny jsou všechny skupiny růží; celkem takřka 500 odrůd a druhů. Na ploše 2 ha roste nyní asi 5500 keřů; záhonové růže v pravidelných útvarech, sadové v travnaté ploše. Bylo zahájeno v roce 2011 přemnožování růží a rekonstrukce prostoru.

Národní genofondová kolekce růží českých a moravských šlechtitelů

SOS zahradnická a SOU

Masarykova 198

664 61 Rajhrad

www.skolarajhrad.cz

Genofondová kolekce odrůd růží českých a moravských šlechtitelů je umístěna přímo v areálu Střední odborné školy zahradnické a Středního

Hradec Králové

Petřín

odborného učiliště v Rajhradu u Brna. Byla vybudována na základě výzvy Světové federace růžařských společností z iniciativy Rosa klubu ČR na ploše asi 1000 m². V letech 2006 a 2007 probíhalo hlavní období soustředování sortimentu. Později byla práce narušena nejasnostmi kolem nové výstavby v areálu. Nyní, po zažehnutí krize, jsou postupně verifikovány odrůdy, upřesňovány jejich popisy, doplňovány informační tabule, upravovány cesty. Uvádí se, že je shromážděno asi 220 odrůd. Počet keřů převážně v záhonovém uspořádání je přes 1000 ks.

Růžový sad Antonína Švehly na Petříně

110 00 Praha 1 – Petřín

www.botany.cz/cs/petrin-rosarium

Růžový sad je u stanice lanovky na vrcholu petřínského kopce v Praze. Pozemek, který používala armáda, začal být zahradně upravován až po roce 1932, rozárium vznikalo postupně do roku 1943. Růžový sad má výměru necelých 6 hektarů. Růže jsou vysazeny na třech pravidelných plochách jako elipsa, kruh a rozevřený vějíř. Můžeme spatřit asi 50 popiskami neoznačených odrůd růží různých skupin, mezi kterými vynikají růže pnoucí u kovových bílých konstrukcí. Všechny růže je zde vysazeno asi 7800 exemplářů.

Růžový sad Památníku Lidice

273 54 Lidice

www.lidice-memorial.cz

Byl vysazen roku 1955 na pietní místo v blízkosti vypálené vesnice Lidice. Mnoho růží pocházelo z darů zaslaných z celého světa. Původní výsadba čítající 26 tisíc keřů růží postupně zestárla a v devadesátých letech trpěla nedostatečnou péčí. Rozárium bylo nově celkově rekonstruováno v letech 2001 a 2002. Nyní je na mírném křihu orientovaném svahu na území 3,5 ha. Roste zde 213 odrůd růží v počtu více než 24 tisíc keřů. Odrůdy nemají popisky, ale jména je možno zjistit na hlavní orientační tabuli. Zvláštní pozornost si zaslouží růže pnoucí vysazené u působivých konstrukcí. Z plošných výsadeb vynikají zejména záhony mnohokvětých červených růží ze skupiny floribund.

Růžová zahrada Častolovického zámku

Masarykova 1

517 50 Častolovice

www.zamek-castolovice.cz

Zámek Častolovice získala v restituci v roce 1992 hraběnka Franziska Diana Sternbergová. V zámeckém parku byla vysazena pozoruhodná sbírka zejména historických, sadových a pnoucích růží, a to částečně přímo u zdi budovy. Je možno

Konopiště

vidět asi 100 převážně popsanych odrůd, které jsou většinou umístěny jednotlivě.

Růžová zahrada, zámek Děčín

Dlouhá jízda 1256

405 02 Děčín

www.zamekdecin.cz

Růžová zahrada je jednou z nejcennějších uměleckých památek se souborem soch mytologických božstev. Nalézá se v Děčíně na skalní terase s velkými výhledy u zámku nad městem. Název Růžová zahrada se rozšířil po roce 1881, kdy zde vzniklo jedno z nejznámějších rozáří v habsburské monarchii. Nyní je to sbírka nevelká, ale popsaná a dobře udržovaná. Nalezeme asi 20 odrůd zejména čajohybridů a floribund na větších plochách.

Růžová zahrada, zámecký park Konopiště Konopiště 1

256 01 Benešov

www.botany.cz/cs/konopiste/

Růžová zahrada je součástí rozsáhlých parkových úprav v okolí známého zámku naproti skleníku, kde se už dlouho pěstuje do výše se pnoucí světle žlutá historická u nás choulostivá růže 'Maréchal Niel'. Pravidelně ornamentálně řešená plocha růžové zahrady představuje ovál asi 120 m dlouhý a 40 m široký. Růže jsou zde kombinovány tvarovanými keři. Počátek parku v dnešní podobě (340 ha) se datuje do roku 1830; růže byly vysa-

zovány v letech 1906 až 1913. V té době bylo na Konopišti 7000 keřů a 1500 stromků růží v asi 200 odrůdách. Později však výsadby zanikaly a pustly. Rekonstrukce se prostor dočkal v šedesátých letech 20. století; další pak začátkem devadesátých let. Sortiment je nyní, bohužel, omezen jen na asi 15 nepopsaných odrůd.

Růžová zahrada

Horní Bezděkov

273 51 Unhošť

www.krasneruze.cz

Sbírková unikátní zahrada byla založena v roce 2008 a oplocená plocha představuje 1 ha; nyní již na třetině jsou trvalé výsadby. V růžové zahradě je asi 850 popsanych odrůd růží; zejména historických. Pozornost si zaslouží rovněž kombinace růží s mnohdy vzácnými kultivary trvalek a travin.

Botanická a růžová zahrada Regionálního muzea v Mikulově

Zámek 1

692 15 Mikulov

www.rmm.cz

Na jedné z největších teras zámecké zahrady v Mikulově byla v roce 2000 založena botanická a růžová zahrada jako stálá expozice botaniky a

Mikulov

ukázka jedné z nejstarších forem zahradnických úprav hradních objektů. Zahrada obohatila nabídku návštěvníkům o další prohlídkovou trasu v návaznosti na mikulovský zámek. Nalezneme zde domácí teplomilné stepní rostliny a tradiční druhy rychle mizejících květinových předzahrádek jižní Moravy. Růže jsou soustředěny do 12 čtvercových záhonů lemovaných levandulemi, dále u dřevěných konstrukcí a opěrných zdí. Nyní je zde vysazeno 36 novějších odrůd čajohybridů, floribund a pnoucích růží; celkem asi 500 keřů. V roce 2014 budou růže vysazeny také na dalších místech západních teras.

Jemniště

Zámecká zahrada

Jemniště 1

257 01 Postupice

www.jemniste.cz

Zámek restituoval po roce 1989 hrabě Jiří Stenberg. K zámku patří také 13 ha velký anglický park. Na prostoru u zámku je v tomto parku rekonstruována barokní zahrada, do níž byly vysazeny v roce 2010 růže od německého šlechtitele Kordese. Na této ukázkové ploše je nyní umístěno asi 60 novějších odrůd, celkem 260 keřů. Jádrem výsadby tvoří růže pnoucí u nižších konstrukcí.

Botanická zahrada Liberec

Purkyňova 630/1

460 01 Liberec

www.botaniliberec.cz

Kromě rozsáhlých skleníků jsou pozoruhodné i venkovní expozice. Popsaných asi 70 odrůd

Liberec

růží nalezneme nedaleko vchodu v pravidelném záhonu, avšak zajímavé nejen květy, ale i šípký jsou především botanické druhy umístěné jednotlivě na sousední travnaté ploše. Těchto druhů je zde téměř 30.

Česká zahradnická akademie střední škola a vyšší odborná škola

Na Polabí 411

276 01 Mělník

www.zas-me.cz

V areálu kolem budov školy slouží pro výuku početné výsadby okrasných rostlin, mezi nimiž jsou hojně zastoupeny i růže. Výsadba je v pravidelném samostatném záhonu. Sortiment zahrnuje především čajohybridy a floribundy. Dá se odhadnout na 70 popiskami označených odrůd a asi 300 kusů.

Rozárium

289 16 Přerov nad Labem 427

www.obchodsruzemi.cz

Soukromé ukázkové rozárium představuje sortiment, který je k dispozici v sousedícím obchodu s růžemi. Rozárium bylo založeno na ploše 3500 m² na podzim roku 2010. Je uváděno asi 400 odrůd a druhů růží, 1000 keřů. Plocha lemovaná trávnikem je rozčleněna do tří samostatných tematických celků. První ukazuje růže českého a slovenského původu, druhý růže anglické Davida Austina (asi 70 odrůd), třetí historické a botanické růže.

Doporučená literatura

- Bártová E., Větvička V. (1997): *Plané růže a jejich kříženci ze sadovnického hlediska*. Zpravodaj botanických zahrad 1996/46.
- Bártová E. (1993): *Rozárium BÚ AV ČR v Průhonicích*. Zpravodaj botanických zahrad 1993/46.
- Glváč F. (1998): *Královna květín od minulosti k dnešku*. SOU polygrafické, Bratislava.
- Havlů J., Jaša B., Klimeš J. (1977): *Růže, královna květín*. Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Hieke K. (1989): *Doporučované sortimenty okrasných dřevin*. Informace. VŠÚOZ, Průhonice.
- Jaša B., Zavadil B. (2008): *Encyklopedie růží*. Computer Press, Brno. ISBN 978-80-851-2322-5.
- Keskevič V. (1963): *Růže*. Orbis, Praha.
- Kubát K. a kol. (2002): *Klíč ke květeně České republiky*. Academia, Praha. ISBN 80-200-0836-5.
- Sedliská B., Walter V., Humpál J. (1989): *Růže, 100 nejkrásnějších*. SZN, Praha.
- Sus J., Žlebčík J., Rod J. (2013): *Svět růží*. Agripit, Olomouc. ISBN 978-80-87091-45-6.
- Svoboda a kol. (1967): *Rosarium*. Zprávy botanické zahrady ČSAV Průhonice.
- Těšitel J. (1924): *Knihovna o růžích*. Knihovna Československých zahradnických listů.
- Večeřa a kol. (1967): *Růže*. Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Větvička V., Krejčová Z. (2001): *Růže*. Aventinum, Praha. ISBN 80-7151-183-8.

American Rosa Society: <http://www.ars.org/>

Rosa klub ČR: <http://www.rosaklub.cz/index.htm>

<http://www.ibotky.cz/clanky/botanicka-zahrada-chotobuz.html>

<http://ruze.wi.cz/>

O bsah

Růže se představují	4
Rozšíření růží	5
Třídění botanických druhů	5
Kulturní růže	7
Moderní růže	11
Historie růží v Průhonicích	23
Pěstování růží	32
Šlechtění růží v Čechách a na Moravě	40
České růžové zahrady	42
Doporučená literatura.....	46

Průhonická botanická zahrada leží na východní hranici Průhonického parku, přístup do zahrady je z parku, zvláštní vstupné se neplatí. Připravujeme alternativní vstup z ulice Dobřešovická.

Pro veřejnost je otevřena v době květu sbírek

- od poloviny května a v červnu denně mimo pondělí 9–17 hodin
- od července do září – úterý až pátek 9–14 hodin

Aktuální informace o návštěvní době, sbírkách a akcích naleznete na stránkách www.ibot.cas.cz

Přehled rostlin našich sbírek najdete v databázi Florius.cz

Kontakt: botanickazahrada@ibot.cas.cz

Rozvoj našich sbírek můžete podpořit příspěvkem na účet 2803405/0300, VS 999.

STÁTNI FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Ministerstvo životního prostředí

ISBN: 978-80-86188-39-3

Botanický ústav AV ČR v.v.i.
Zámek 1
252 43 Průhonice

9 788086 188393